

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**SPREMENJENA VLOGA
CENTROV ZA SOCIALNO DELO**

Lara Bremec

Ljubljana, maj 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

SPREMENJENA VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Kandidat/ka: Lara Bremec
Vpisna številka: 04033075
Študijski program: visokošolski strokovni program Javna uprava
Mentor: prof. dr. Zvone Vodovnik

Ljubljana, maj 2011

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana, Lara Bremec, študentka visokošolskega programa Javna uprava, z vpisno številko 04033075, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: »Spremenjena vloga centrov za socialno delo«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtoric oziroma avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oziroma citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtoric oziroma avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oziroma ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala Mojca Srpčič, prof.

Ljubljana, maj 2011

Podpis avtorice:

POVZETEK

Namen diplomskega dela je predstavitev spremenjene vloge centrov za socialno delo zaradi nove zakonodaje s področja socialnih transferjev. Predstavila sem posamezne pravice opredeljene v Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev in Zakonu o socialno varstvenih prejemkih. Izhajala sem iz materialne in procesne zakonodaje, ki podrobno določata postopke uveljavitve pravic. V diplomskem delu so predstavljeni ekonomski, sociološki, politični in psihološki vidiki razvoja centrov za socialno delo. Sledi poglavje o pristojnostih organov in nalogah centra za socialno delo kot pristojnega na področju odločanja o posameznih socialnih pravicah. Opisane so posamezne pravice, katere centri za socialno delo že opravljajo in katere bodo opravljali z novo zakonodajo. Prikaz ureditve socialne politike v nekaterih evropskih državah kaže, da Slovenija strmi k smernicam zagotavljanja socialnih pravic določenih v evropskem pravem redu. Ob primerjavi stare in nove zakonodaje sem ugotovila, da bodo proračunska sredstva, katera so namenjena za zagotavljanje minimalnih življenjskih potreb, porazdeljena pravičnejše, saj so pogoji uveljavljanja socialnih pravic ostrejši, predvsem pa preglednejši. Postopek uveljavljanja posameznih pravic je v novi zakonodaji podrobno in natančno določen že s samim vrstnim redom uveljavljanja pravic, kakor tudi z upoštevanjem vseh družinskih članov in celotnega družinskega premoženja. Temu sledi izključevanje posameznih pravic in zmanjševanje obsega dodeljevanja pravic.

KLJUČNE BESEDE:

pristojnost, pravice, upravičenci, center za socialno delo, socialna politika, socialni transferji, javna pooblastila

SUMMARY

MODIFIED ROLE OF THE SOCIAL SERVICES

The purpose of this thesis is to introduce the modified role of the centres for social services due to the new legislation of social transfers. Here are presented individual rights that are defined by the Law of implementation of rights from public funds (Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev) and by the Law of social and care revenue (Zakon o socialno varstvenih prejemkih). My research is based on the substantive law and procedural legislation which set specifically the procedures of the implementation of rights. Furthermore there are presented economic, sociological, political and psychological prospects of development regarding the centres for social services as well the competence of the authorities and the centres for social services' assignments as the competent body in the decisional area concerning the individual social rights. In addition there are described single rights which are already applied by the the centres for social services as well as the rights that will be applied by the new legislation. The result that concerns the regulation of the social policy in some European countries reveals that Slovenia strives after guidelines for the provision of social rights set by the European law. I found out by comparing the old legislation with the new one that the budget funds intended for ensuring the repartition of the minimum life needs will be equitabler since the terms for the implementation of social rights not only became more rigid but especially more transparent. The procedure for the implementation of individual rights by the new legislation is defined precisely and in detail already and depends on the order of implementation of rights as well as considering every family member and the whole family property. The exclusion of single rights and the decreased range of allocation of rights are further taken in consideration.

KEYWORDS:

competence, rights, beneficiaries, centre for social services, social policy, social transfers, public empowerment

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU	ii
POVZETEK.....	iii
SUMMARY	iv
KAZALO.....	v
KAZALO PONAZORITEV	vi
1 UVOD	1
2 EKONOMSKI, SOCIOLOŠKI, POLITIČNI IN PSIHOLOŠKI VIDIKI SOCIALNEGA DELA	3
2.1 DRUŽBENA STRATEGIJA	7
2.2 DEJAVNOST EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU SOCIALE	9
2.2.1 Evropski socialni sklad	11
2.2.2 Program Progress.....	11
2.3 SOCIALNA VARNOST	12
2.4 SOCIALNO VARSTVO	20
3 ZGODOVINA IN RAZVOJ CENTROV ZA SOCIALNO DELO	23
3.1 ORGANIZACIJA CSD	24
3.2 ORGANIGRAM CSD.....	25
3.3 NAMEN CENTROV ZA SOCIALNO DELO	26
4 PREDSTAVITEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO.....	28
4.1 PRAVNE PODLAGE ZA IZVAJANJE NALOG CSD – STANJE JULIJ 2010	28
4.2 OPIS DEL IN NALOG CSD.....	31
5 PREDVIDENA VIZIJA V SMISLU SPREMENJENE ZAKONODAJE, PLANSKI DOKUMENTI TER VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO	40
5.1 ZAKON O UVELJAVLJANJU PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV	43
5.2 ZAKON O SOCIALNO VARSTVENIH PREJEMKIH.....	45
5.3 SOCIALNO VARSTVENE PRAVICE IZ JAVNIH SREDSTEV	46
5.3.1 Otroški dodatek.....	47
5.3.2 Denarna socialna pomoč.....	47
5.3.3 Varstveni dodatek	48
5.3.4 Državna štipendija.....	48
5.3.5 Znižanje plačila vrtca	49
5.3.6 Subvencija malice za učence in dijake	50
5.3.7 Subvencija kosila za učence	50
5.3.8 Subvencija prevozov za dijake in študente.....	50
5.3.9 Subvencije najemnin	51
5.3.10 Pravica do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev	51
5.3.11 Pravica do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje.....	52
5.3.12 Postopek uveljavljanja pravic.....	52
6 PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOST PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE.....	53
6.1 VELIKA BRITANIJA	53
6.2 PORTUGALSKA.....	54
6.3 AVSTRIJA	54
7 ZAKLJUČEK	56
LITERATURA IN VIRI.....	58

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Organizacijska shema CSD Izola	25
---	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Znesek otroškega dodatka po razredih	47
Tabela 2: Višina osnovne štipendije v EUR	49
Tabela 3: Plačilo staršev, glede na dohodkovni razred	49
Tabela 4: Višina dodatne subvencije v deležu od cene malice	50
Tabela 5: Višina subvencije za plačilo prevozov za dijake in študente	51

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

CSD	Centri za socialno delo
ES	Evropska skupnost
EU	Evropska unija
EGS	Evropska gospodarska skupnost
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
NPSV	Nacionalni program socialnega varstva
RS	Republika Slovenija
UPB	Uradno prečiščeno besedilo
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZUPJS	Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev
ZSVarPre	Zakon o socialno varstvenih prejemkih

1 UVOD

Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) si je za mandat 2008-2012 naložila cilj zagotoviti učinkovitejšo politiko socialnih transferjev s področja socialne varnosti. Ta cilj naj bi Vlada RS dosegla z naslednjimi ukrepi:

- nova določitev minimalne ravni socialne varnosti in določitev njene višine na ravni, ki bo zagotovila dostojno življenje,
- zagotovitev enotne vstopne točke v sistem socialnih pomoči,
- vzpostavitev enotne evidence vseh pomoči, ki jih prejema posameznik.

Navedene ukrepe, Vlada RS, ni sprejela z namenom, da bi krčila pravice, ampak zaradi oblikovanja pravičnejše in bolj dolgoročno vzdržne socialne države. Sistem socialnih transferjev, ki bo preglednejši in preprostejši, bo omogočil, da bodo pomoč dobili le tisti, ki so je res potrebni, preprečil pa bo danes pogosto izkoriščanje in zlorabo sistema. Rešitve, ki pomenijo realizacijo navedenih ukrepov, so določene v Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/2010; v nadaljevanju ZUPJS) in predstavljajo poenostavitev sistema socialnih transferjev, odvisnih od materialnega položaja posameznika oziroma družine, njegovo večjo preglednost in večjo učinkovitost ter manjšo možnost zlorab.

Leta 2009 je bila ustanovljena medresorska delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov vseh pristojnih ministrstev. Na podlagi njihovih predlogov so nastale rešitve, ki naj bi odpravile številne pomanjkljivosti sedanje zakonodaje, ki ureja pravice do socialnih transferjev, ki se zagotavljajo iz proračuna RS in proračunov lokalnih skupnosti ter so odvisni od materialnega položaja posameznika oziroma družine.

Navedeni elementi so bistveni za ugotavljanje materialnega položaja vlagatelja in drugih oseb, ki se jih poleg njega upošteva kot člane neke skupnosti. Materialni položaj je pogoj za upravičenost do številnih socialnih transferjev kot tudi podlaga za odmero višine posameznega transferja.

Pregled sedanje ureditve kaže, da se pri ugotavljanju materialnega položaja, ki je pogoj za upravičenost do posameznega transferja, upošteva različen krog oseb, različne vrste dohodkov na različen način (bruto ali neto) in da se ponekod lastništvo premoženja upošteva, vendar na različne načine, ponekod pa sploh ne. Poleg navedenega se zdaj, ko se uveljavlja pravica do nekega drugega transferja, v družinski dohodek ne šteje marsikaterega socialnega prejemka, kar vpliva ne samo na upravičenost ampak tudi na višino drugega transferja, ki pa se zelo verjetno tudi ne šteje v družinski dohodek pri uveljavljanju mogočega naslednjega transferja. O različnih socialnih transferjih se odloča na različnih med seboj nepovezanih organih, kar omogoča upravičencem, da pri različnih organih prikazujejo različne socialno ekonomske položaje, npr. ponekod uveljavljajo pravico kot eno starševska družina, ponekod pa v okviru zunajzakonske zveze.

V svoji diplomski nalogi sem podrobneje predstavila dela in naloge centrov za socialno delo (v nadaljevanju CSD). Predstavljena je zgodovina ustanovitve CSD kot javno socialno varstvenega zavoda ter predvidene spremembe, dodatne naloge in obveznosti CSD. Opisana je organizacija, pristojnost organov in njihov način odločanja ter splošni akti ter druga pomembna vprašanja za opravljanje dejavnosti in poslovanja CSD v skladu z Zakonom o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 23/07 – UPB2, 41/07, 122/07, 61/10, 62/10; v nadaljevanju ZSV) in drugimi predpisi. Poudarek je na javnih pooblastilih in na nalogah po zakonih in drugih predpisih, ki urejajo posamezne pravice, storitve socialne preventive, storitve prve socialne pomoči, storitve pomoči družini za dom, storitve osebne pomoči, storitve pomoči na domu ter predstavitev del in nalog, ki jih bodo CSD pridobili s sprejemom nove zakonodaje. Predstavila sem ureditev socialnega področja v drugih pravnih sistemih. RS mora kot polnopravna članica Evropske unije (v nadaljevanju EU) slediti smernicam pravnega reda EU. Namen diplomskega dela je predstavitev spremenjene vloge CSD s sprejetjem dveh temeljnih zakonov s področja socialnega varstva ZUPJS in Zakona o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10; v nadaljevanju ZSVarPre). Zakona naj bi doprinesla bolj pregleden in preprost sistem socialnih transferjev, ki bo omogočal, da bodo pomoč prejeli le tisti, ki so je res potrebni, preprečil pa naj bi izkoriščanje in zlorabo sistema. Omenjena zakona pomenita realizacijo navedenih ukrepov in poenostavljen sistem socialnih transferjev, odvisnih od materialnega položaja posameznika oziroma družine. Že Ustava RS določa, da je RS socialna država in kot taka dolžna poskrbeti za kakovost življenja, varnost in blaginjo svojih prebivalcev, zlasti, ko se le-ti znajdejo v neugodnih življenjskih razmerah. CSD je temeljni državni organ, ki v RS skrbi za reševanje socialne problematike posameznih kategorij ljudi. Politika s sprejemom svojih odločitev ureja družbena razmerja. Država želi s prevaro ohranjati psihološki vidik občutka varnosti v ljudeh, ki je za vsako državo zelo pomemben, toliko bolj za tiste, ki se deklarirajo kot socialne države in toliko bolj za tiste, ki se pod krinko socialne varnosti za državljane sprejema zakonodaja, ki v bistvu nosi vedno nižjo raven socialne varnosti. Socialno varstvo je zagotavljanje najnujnejših sredstev za življenje tistim, ki za to sami ne morejo poskrbeti. Socialna varnost, z vidika socialnega dela, predstavlja obliko socialne preskrbe prebivalstva. Potreba po varnosti je ena od temeljnih človekovih potreb. Nova zakonodaja CSD nalaga nove naloge in prenos pristojnosti iz drugih državnih organov. CSD bo po novem opravljal vsa javna pooblastila s področja socialne varnosti vezana na državno pokojnino, otroški dodatek, varstveni dodatek, denarno socialno pomoč, državno štipendijo, znižano plačilo za programe vrtca, subvencije malice za učence in dijake, subvencije prevozov za dijake in študente, oprostitve plačila socialnovarstvenih storitev, znižanje prispevkov k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika, subvencije najemnine neprofitnega najemnega stanovanja, namenskega najemnega stanovanja, bivalne enote, tržnega najemnega in hišniškega stanovanja, pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev za socialno ogrožene osebe in pravice do plačila prispevkov za zdravstveno zavarovanje za državljane RS s stalnim prebivališčem v RS, ki niso zavarovanci iz drugega naslova.

2 EKONOMSKI, SOCIOLOŠKI, POLITIČNI IN PSIHOLOŠKI VIDIKI SOCIALNEGA DELA

Ekonomski vidik – Zagotavljanje socialne varnosti temelji na normativnih načelih socialne pravičnosti. To se najbolj izraža v zaslužkih glede socialnih zavarovanj. Pravičnost, primernost in fiskalna vzdržnost, ki so posledica socialno ekonomskih sprememb, kot na primer postindustrializacije, globalizacije in političnih razvojnih dogodkov, kot na primer evropeizacija, je načelo vzajemnosti vedno bolj vprašljivo. (Clasen in Van Oorschot, 2002, str. 89).

»Država blaginje je država, kjer je organizirana moč namenoma uporabljena (prek mehanizma oblikovanja politike in njene implementacije) za korekcijo posledic delovanja tržnih sil v vsaj treh smereh.« (Briggs v Kopač, 2004, str. 7)

Trenutna situacija v državah blaginje je pesimistična, ni pa še čisto jasno, kakšna bo vloga nacionalnih držav v kontekstu globalizacije. Potrebujemo novo politiko zagotavljanja socialne varnosti, ki bo morala poiskati programe, s katerimi bomo obvladali škodo, povzročeno ljudem, ki tudi v primerih odprtih meja in globalizacije niso mobilni in si tega niti ne želijo. (Jordan, Bil, 1998, str. 3)

Pojavljajo se tendence po radikalnem zniževanju izdatkov za zagotavljanje socialne varnosti in vzpostavitvi cenejših oblik države blaginje, ki bi izboljšale konkurenčnost države na globalnem trgu. Država se umika s področja izobraževanja, s stanovanjskega področja, s področja socialnih storitev in zagotavljanja socialne varnosti. Projekt emancipacije zahteva, da tisti, ki so brez moči, dobijo moč. Nov način zagotavljanja socialne varnosti naj ne bi temeljil na velikem načrtu, po katerem bi od vrha do dna pregledovali predloge politikov, ampak naj bi bile njegova podlaga dejavnostim, ki se porajajo iz kolektivitet, ki že obstajajo v novih socialnih gibanjih. Ker naj bi bile organizacije za zagotavljanje socialne varnosti, ki bi jih vzpostavili z novim projektom emancipacije, blizu ljudem, ki jim koristijo, bi se tudi lažje odzvale na njihove raznolike potrebe. (Leonard, Peter, 1997, str. 154)

Znanstvena panoga, kot je ekonomija, obravnava financiranje socialnih programov ali iz prispevkov ali iz splošnih davkov in iz drugih virov. Razumljivo je, da se ekonomisti ukvarjajo s financiranjem socialne varnosti, saj je sistem socialne varnosti med najdražjimi sistemi, ker gre zanj več kot tretjina bruto proizvoda države. (Novak in Cvetko, 2005)

Možnost optimističnega razvoja držav blaginje – potrebno je investirati v blaginjo, saj lahko na ta način ustvarimo prednosti v produktivnosti. (Deacon et. al., 1997)

»V moralnem napredku človeštva, je medsebojna pomoč - in ne boj vseh proti vsem - najpomembnejši element.« (Kropotkin, 2002)

Sociološki vidik – Pomembna je družba in njene mnogoštevilne pojavne oblike. Je celota medčloveških odnosov, saj ljudje delujejo v spletu najrazličnejših medsebojnih odnosov. Primarna je družba, vendar ne smemo pozabiti na posameznika in na odnos med posameznikom in družbo. (Goričar, 1980, str. 9)

Boj za socialne pravice in socialno pravičnost je že od nekdaj v središču socialnega dela. Visoki etični standardi socialnemu delu ne preprečujejo, da ne bi bilo eno od glavnih institucij, ki podpira idejo o družbeni normativnosti in učinkovitosti. Zaradi zavezanosti socialnega dela k pravičnosti, ni le-tega nikoli odvrnila od reproduciranja družbene realnosti, ki jo zaznamujejo družbeni razredi in delitev na »nas« in »vas«. (Rommelspacher, 2003, str. 205)

Z zgodovinskega vidika se v socialnem delu vsaj 20 let razvijajo novi pristopi, metode dela kot pomoč posamezniku in skupinam. Naraščajoče število neprostovoljnih uporabnikov – izobraževalni programi temu vidiku ne namenijo pozornosti, osredotočeni so na svetovalne in terapevtske modele pomoči z osebami, ki prostovoljno iščejo pomoč, kjer gre za družbeno predpisano vlogo uporabnikov socialnih storitev. Praksa socialnega dela temelji na modelu storitev za tiste, ki jih želijo. Ne razvijamo, nimamo razvitega znanja za prepoznavanje neprostovoljnega pristopa v sistemu socialnega varstva. Socialna država jr kot taka dolžna poskrbeti za kakovost življenja, varnost in blaginjo svojih prebivalcev, zlasti ko se le-ti znajdejo v neugodnih življenjskih razmerah.

Z zakonodajo država uresničuje načelno ustavno obljubo, predvsem v zagotavljanju denarnih sredstev, odstranjevanju ovir za uresničevanje socialne funkcije in upoštevanju pravne države, v skladu s svojimi zmožnostmi. Za resnično socialno državo je pomembno, da so pravice zagotovljene trdno in nedvomno. Razvoj v smeri zmanjšane obsega nacionalnih držav blaginje je manj verjeten iz več razlogov. Družba se pravicam in ugodnostim težko odpove. Zaradi staranja prebivalstva bodo porasli izdatki za pokojnine, zahteve za zdravstvo, nego in socialne storitve, starejši volivci bodo predstavljali močnejše volilno telo, poleg tega se večja delež brezposelnih in dolgotrajno brezposelnih, pojavljajo se nove oblike revščine in socialne izključenosti. (Rihter, 2004, str. 66)

Politični vidik - Politika s sprejemom svojih odločitev ureja družbena razmerja. CSD izvršujejo državne funkcije bližje prebivalcem. V državah z večstrankarskim sistemom, kjer se politične stranke borijo za oblast, so naloge socialnega dela podrejene in v celoti odvisne od trenutno izvoljene politične oblasti. CSD neposredno izvršujejo politično voljo oblasti. Predstavljajo temeljno vez med prebivalci in oblastjo, kar pomeni informacija oblasti dejanskega družbenega stanja zadovoljstva v državi. Nobena reorganizacija socialnega dela ne bo prinesla kvalitetnih vsebin. RS kot članica EU ureja odnose ene države z drugo v sistemu socialnih pravic. RS mora kot članica EU na vseh področjih spoštovati in upoštevati pravo Evropske skupnosti. EU ni pravna oseba, ni suverena država z možnostjo

izdajanja predpisov ali mednarodna organizacija, je le cilj, ki ga zasleduje Maastrichtska pogodba, ki je začela veljati s 1. 11. 1993. ES je mednarodna organizacija, za katero je značilno, da sprejema uredbe, direktive, priporočila, odločbe in mnenja, katere predstavljajo primarno zakonodajo držav članic EU.

Goodin meni, da so reforme, ki so poskušale zmanjšati breme javnih izdatkov za zagotavljanje socialne varnosti povzročile, da so postali ti izdatki manj varni in manj socialni, tako imenovane sprevržene reforme. Sprevrženost se kaže v tem, da so države breme zagotavljanja socialne varnosti preusmerile na opornike, ki niso več sposobni prenašati bremen oziroma so postali šibki, ko so dobili še to dodatno breme, da so krivdo pripisale žrtvam in da »socialna varnost« zaradi sprememb, ki jih je sprožila država sama, ne pomeni več isto kakor prej. (Rihter, 2004, str. 66)

Lahko sledimo politiki socialnega investiranja, ki vključuje pozitivno uporabo socialnih dajatev in storitev. Ta možen odziv najdemo v politiki Evropske unije. (Taylog-Gooby, 1996)

»Spremenjene družbenoekonomske in politične razmere povzročajo moralno in fiskalno krizo držav blaginje. Zahtevajo spremembo obstoječih mehanizmov redistribucije (predvsem sistemov zagotavljanja socialne varnosti) in njihove povezanosti s trgom delovne sile, zlasti v smeri iskanja (novega) ravnotežja oziroma preseganja igre ničelne vsote med ekonomsko učinkovitostjo (tj. fleksibilnostjo trga delovne sile) in socialno varnostjo. Ta se kaže v naraščajočih stopnjah revščine in neenakosti v državah, ki zasledujejo politiko »deregulacije«, ki povzroča sicer boljše rezultate pri omejevanju revščine, a mnogo slabše na področju zaposlovanja. Enega izmed pomembnih načinov preseganja igre ničelne vsote predstavlja princip aktivacije, ki približuje tradicionalno socialno politiko ekonomski in jo skuša preoblikovati v »produktivni dejavnik razvoja«, ki poudarja pomembnost človeškega dejavnika pri ekonomskem in splošnem družbenem razvoju.« (Kopač, 2004, str. 195)

Danes je vesplošno občutje, da živimo v času krize. Vsak občuti krizo po svoje, tako najrevnejši kot najbogatejši, predvsem kot gospodarsko in ekonomsko krizo. Nekateri kot vzgojno krizo, medgeneracijsko krizo, krizo zakona in družine, osebno bivanjsko negotovost in praznino, moralno krizo, duhovno krizo. Bistvo vsake krize je, da je trenutno uporaben način človeškega življenja in sožitja postal neuporaben. Morda zato, ker je bil zgrešeno postavljen ali pa ga je življenje preraslo, novega in ustreznega pa še ni. Zahodna civilizacija preživlja v tem času temeljno krizo svoje rasti. (Ramovš, 1995, str. 102)

Psihološki vidik - je na individualni, osebni ravni, ker so okvirji razvoja socialnega dela določeni, zacementirani z ukrepi države in zato so politični. Obstaja nek psihološki vidik, ki bi ga rada država definirala, ker se zaveda, da na tej ravni ne more

razvijati neke javne službe, ki je zadolžena za socialno varnost ljudi, ki je ravno po tej plati v današnjem času tudi medijsko zelo izpostavljena. Država želi s prevaro ohranjati psihološki vidik občutka varnosti v ljudeh, ki je za vsako državo zelo pomemben, toliko bolj za tiste, ki se deklarirajo kot socialne države in toliko bolj za tiste, ki se pod krinko socialne varnosti za državljane sprejema zakonodaja, ki v bistvu nosi vedno nižjo raven socialne varnosti. Gre za paradoks. Pomembna vloga vodstvenega kadra, ki ima vsaj potencialno pomemben vpliv na to, kateri tematiki posvečati večjo pozornost znotraj ustanove. Prej psihologizacija socialnega dela, sedaj birokratizacija. CSD se srečuje z nizom vprašanj namesto z nizom gotovosti. Prihodnja praksa socialnega dela leži predvsem v omejitvah. Konflikt med tem, kako vidijo socialno delo strokovni delavci in država. Psihološki pristop dela s posameznikom služi zanikanju kolektivnih problemov, kot na primer revščina. Psihološki in osebni dejavniki determinirajo posameznikovo situacijo. Uporabniki CSD in zaposleni na CSD imajo, v trenutnem času, skupno nemoč. Med zaposlenimi se postavlja vprašanje kakovosti delovnega življenja. O tem obstaja več teorij. Izgorevanje zaradi prevelike količine dela, zapleteni, zahtevni problemi uporabnikov, prevelika odgovornost, pogoji dela, birokratski postopki. Obstaja konflikt med tem kaj stroka vidi v skupnosti in med tem kaj od stroke pričakuje oziroma kaj vidi delodajalec. Država, ki mora igrati centralno vlogo, da zagotovi razpon nalog, ne najde (morda ne išče) odgovora. In če mora prevzeti izključno vlogo v razvoju strategij, išče izgovore. Če je država avtoriteta, je dolžna poskrbeti za ljudi. Cilj socialnega dela je opolnomočiti stranko in jo podpreti, da izkoristi vse svoje lastne potenciale, da sama rešuje svoje probleme. Nemoč pelje v izoliranost.

2.1 DRUŽBENA STRATEGIJA

Nova socialna realnost današnje Evrope je posledica globokih sprememb v evropskih družbah in terja celovite odgovore na evropskih, nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh. (MDDSZ, 2011)

Potrebno je oblikovati celovito strategijo, ki bo zagotovila trajnostni gospodarski, socialni in okoljski razvoj, aktivno in enakopravno vključenost v EU, razvoj nacionalne, kulturne in prostorske identitete ter njene prepoznavnosti v svetu. Zagotoviti institucionalno okolje in organiziranost za uspešnejši družbeni razvoj, ki bo zmanjšal zaostanek za najrazvitejšimi državami EU in omogočil nov razvojni preboj, večjo kakovost življenja in celovit človekov napredek sedanjih in prihodnjih generacij. Doseči potrebno stopnjo družbenega soglasja o temeljni razvojni viziji in strateških usmeritvah in s tem okrepiti politično zavezo za uresničevanje strategije s pomočjo razvojnih prioritet, akcijskih načrtov, merljivih ciljev, ukrepov ter z opredelitvijo odgovornih nosilcev. Družbeni razvojni cilj je izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vseh posameznikov in posameznikov, merjene s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj, družbene povezanosti, vključenosti in zaupanja. (SLOVENIJA JUTRI, 2011)

Družbena strategija je zelo jasen cilj z natančnimi koraki, ki zajema vsa tveganja, pasti, vendar pelje v pozitivno. Pomeni, da mora obstajati družbeni konsenz o vseh ravnanjih.

V zadnjem obdobju je našo državo zasul plaz novih predpisov, ki posegajo globoko v življenje posameznikov, kot je modernizacija pokojninskega sistema, pripravlja se zdravstvena reforma, sprejem ZUPJS in ZSVarPre. Vidimo odziv družbe na Pokojninsko reformo. ZUPJS in ZSVarPre pa sta zakona, »ki sta kar šla skozi«, čeprav posegata v pravice širokega kroga ljudi.

Max Weber opredeljuje moč kot možnost, da nekdo uveljavi svojo voljo kljub nasprotovanju drugih. Moč je ena od določnic družbene slojevitosti in da razlike v družbi bistveno vplivajo na položaj posameznika ali skupine v družbeni strukturi. V vsakdanjem življenju doživljamo posledice moči ali nemoči. Najbolj preprost odgovor, kako si moč zagotoviti, je verjetno uporaba prisile. Moč, ki temelji na prisili, je v glavnem nestabilna in začasna. Ljudje takšne moči običajno ne sprejemajo, ampak se ji podreajo zgolj zaradi strahu. Moč pa si je možno zagotoviti tudi na drug način. Tudi v vsakdanjem življenju priznavamo nekaterim ljudem pravico do odločitev, vodenja in tako dalje. Prepričani smo, da bodo njihove odločitve najboljše, in da nas bo njihovo vodstvo pripeljalo do najboljših rešitev za vse nas. Takšnim ljudem priznavamo avtoriteto na določenem področju, bodisi zaradi znanja, sposobnosti, izkušenj ali pa vsaj iz prepričanja, da bi bilo drugače še slabše. Tudi v družbi je moč priznana kot sprejemljiva in pravična, skratka družbeno upravičena. Takšna moč je za ljudi sprejemljiva oziroma legitimna (oblast). Pogosto pa razlika med oblastjo in prisilo ni tako preprosta kot je videti na prvi pogled. Zakonodajna oblast v družbi je mogoče legitimna, vendar obstaja v skrajnem primeru tudi možnost uporabe

prisile, tako da tudi za oblastjo (lahko) stoji fizična prisila. (Sociologija, Zavod RS za šolstvo, 1997, str. 182)

Gre za prihranek države, omejevanje in prikrajšanje ljudi. Je kratkoročna politična odločitev, katere cilj je zmanjševanje sredstev. Družba je deležna le prepovedi in omejitve in nihče ne ponuja ničesar drugega. Vlada uporablja strategijo bliskovite vojne za dosego izključno svojih ciljev. Strategija je razvoj. Sprašujem se: »Kje je razvojna strategija naše države?« S temi ukrepi oziroma predpisi politika »gasi požar«, vendar to ni strategija. Država naj bi imela strategijo razvoja, a je nima oziroma nikjer je ni videti. Potrebno je poskrbeti za dobrobit ljudi. Danes nam je ostala le birokracija, konkurenčnost, izkoriščanje, pohlep.

V preteklosti so se države različno odzivale na potrebe po zagotavljanju socialne varnosti, kar se je ohranilo do danes. V okoliščinah porasta javnega dolga, specifične demografske sestave, brezposelnosti, privatizacije in globalizacije, narašča tudi delež izdatkov za zagotavljanje socialne varnosti, čemur nekatere ideologije nasprotujejo. Analiza glavnih sprememb v socialni politiki v Veliki Britaniji, Nemčiji, na Švedskem in Poljskem kažejo, da sicer poskušajo skržiti izdatke za zagotavljanje socialne varnosti, vendar obstajajo tudi primeri izboljšav socialnih programov in vključevanja novih programov. Nekateri dogodki v okviru Evropske unije, močnejša ekonomska integracija, harmonizacija davkov in premik v monetarni uniji, bi lahko v prihodnje povzročili določeno konvergenco v razvoju socialnih politik držav blaginje oziroma razvoj skupnega evropskega socialnega modela. (Kuhnle, 1998, str. 49-78)

Trenutni izzivi globalizacije slabijo nacionalne državne blaginje, dolgoročno pa naj bi globalizacija prinašala več koristi kakor izgub. Primerjava med ameriškim in evropskim socialnim modelom kaže, da ima evropski socialni model utečene mehanizme, ki lahko obdržijo razmerje med stroškom dela in produktivnostjo na konkurenčni ravni. Evropski model je boljše pripravljen na izzive globalizacije. (Vobruba, 2001, str. 10-11)

Evropski svet je spodbujanje zaposlovanja in socialnega vključevanja, kot bistveni del, vključil v splošno strategijo Unije, zaradi doseganja svojega strateškega cilja v naslednjem desetletju, da postane najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, ki temelji na znanju in je sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo. Za Unijo je postavil ambiciozne cilje glede doseganja pogojev za polno zaposlenost, izboljšanja kakovosti in storilnosti pri delu in spodbujanja socialne kohezije ter vključujočega trga dela. Sklep lizbonskega Evropskega sveta je bil, da je število ljudi, ki živijo pod pragom revščine in v socialni izključenosti v Uniji, nesprijemljivo in da je nujno sprejeti ukrepe, ki bodo ob zastavitvi primernih ciljev imeli odločilni napredek na področju izkoreninjenja revščine. Evropski svet se je tudi strinjal, da bi morale politike, namenjene boju proti socialni izključenosti, temeljiti na odprti metodi koordinacije, ki povezuje nacionalne akcijske načrte s pobudo Komisije za sodelovanje. Demografske spremembe predstavljajo zelo pomemben dolgoročni izziv sistemom socialne zaščite, glede izplačevanja primernih pokojnin ter glede visoko kakovostnega

zdravstvenega varstva in dolgotrajne nege, ki sta dostopna vsem in se lahko dolgoročno financirata. Pomembno je spodbujati politike, ki lahko zagotovijo tako ustrezno socialno zaščito, kot trajnost sistemov socialne zaščite. Pozornost bi bilo treba posvetiti posebnemu položaju priseljencev v tem okviru in pomenu uvedbe ukrepov za preoblikovanje dela na črno v redno zaposlitev. Zagotavljanje minimalnih standardov in stalnih izboljšav delovnih pogojev v Uniji je bistvena značilnost evropske socialne politike in pomemben splošni cilj Evropske unije. Skupnost igra pomembno vlogo pri pomoči in dopolnjevanju dejavnosti držav članic na področju zdravstvenega varstva in varnosti delavcev, delovnih pogojev, vključno s potrebo po usklajevanju dela in družinskega življenja, zaščite delavcev po izteku delovne pogodbe, obveščanja, svetovanja in sodelovanja delavcev ter zastopanja in kolektivne obrambe interesov delavcev in delodajalcev. Prepoved diskriminacije je temeljno načelo Evropske unije. 13. pogodba omogoča ukrepanje v boju proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Treba bi bilo upoštevati posebnosti različnih oblik diskriminacije in vzporedno razviti ustrezne ukrepe za preprečevanje in boj proti diskriminaciji na eni ali več osnovah. Zato bi pri obravnavi dostopnosti in rezultatov programa morali upoštevati posebne potrebe invalidov v smislu zagotavljanja njihovega polnega in enakega dostopa do dejavnosti, financiranih s tem programom, in do rezultatov in vrednotenja dejavnosti, vključno z nadomestilom dodatnih stroškov, ki jih imajo zaradi svoje invalidnosti. Izkušnje, pridobljene v mnogih letih boja proti določenim oblikam diskriminacije, vključno z diskriminacijo na podlagi spola, so lahko koristne v boju proti drugim oblikam diskriminacije. (MDDSZ, 2011)

2.2 DEJAVNOST EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU SOCIALE

Cilj evropske socialne politike je doseči zadovoljivo kakovost življenja in življenjskega standarda za vse prebivalce Unije, in to v dejavnem, zdravem in vsakomur prijaznem družbenem okolju. Evropski socialni model je posledica trdnega prepričanja Unije, da je ob zdravi konkurenci med podjetji, ki spodbuja produktivnost in ekonomsko rast, treba krepiti solidarnost med državljani, ki je nujna za stabilno in cvetočo družbo. V skladu z načelom subsidiarnosti, se odločitve ne sprejemajo in izvajajo na ravni Unije, če je izvajanje učinkovitejše na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni. Unija določa zgolj najnižje standarde in pravice, preostali del socialne politike pa je v pristojnosti držav članic. Pri oblikovanju socialne politike in politike zaposlovanja, Unija sodeluje tudi s civilno družbo, z nevladnimi organizacijami in društvi, hkrati pa krepiti tudi socialni dialog s socialnimi partnerji na evropski ravni. Pristop novih držav članic pomeni velik izziv za socialno politiko Unije, saj je življenjski standard v državah pristopnicah večinoma nižji od povprečnega življenjskega standarda v Uniji. Zato je bilo v predpristopno strategijo Unije vključeno prilagajanje sistema socialnih pravic (usklajevanje nacionalne socialne zakonodaje s pravnim redom EU ter pristopno izvajanje določil) še pred pristopom teh držav k Uniji. Unija prav tako pomaga pristopnicam pri posodobitvi njihovega socialnega sistema na podlagi dokumenta o pristopnem partnerstvu, ki vključuje znatno finančno podporo Unije ter izmenjavo znanja in izkušenj v okviru programov Unije za izobraževanje in usposabljanje. EU je prihodnjim državam članicam že v okviru predpristopne strategije

omogočila sodelovanje v nekaterih programih, ki omogočajo pridobivanje dodatnih sredstev za projekte na področju socialne politike in zaposlovanja. Programi denarne pomoči, odprti za države pristopnice, so: Program za podporo okvirnemu programu za enakost moških in žensk; Akcijski program za boj proti diskriminaciji; Akcijski program za boj proti socialni izključenosti - zagotavljanje najnižjih standardov zdravja in varnosti pri delu. (CSD JESENICE, 2011)

EU pomaga pri preusposabljanju delavcev, ki zaradi posledic globalizacije izgubijo delovno mesto. Evropska unija s strategijo za trajnostno gospodarsko rast in nova delovna mesta, spodbuja inovativnost v podjetjih in naložbe v ljudi ter tako ustvarja družbo znanja. Poudarja pomen vseživljenjskega učenja in razvojno–raziskovalnih dejavnosti. Prizadeva si povečati zaposlenost, podaljšati delovno dobo glede na daljšo pričakovano življenjsko dobo, povečati prožnost delavcev in podjetij, poskrbeti za boljše izobraževanje in usposabljanje ter prilagoditi sisteme socialne varnosti izzivom, ki jih prinašajo inovacije, globalizacija in mobilnost. Novi pristop, tako imenovan prožna varnost, združuje prožnost in mobilnost na trgih dela s socialno varnostjo delavcev. Evropska unija je pripravila tudi ukrepe za reševanje kratkoročne brezposelnosti, ki je posledica gospodarske krize, in načrtovanje dolgoročnega zaposlovanja delavcev, denimo z analizo in napovedmi potreb trga dela. EU bo nadaljevala svojo dolgo tradicijo dostojnega delovnega okolja in zaščite pravic delavcev. Skupni standardi za vse obsegajo pravila glede delovnih pogojev, kolektivnega dopusta, zdravja in varnosti pri delu, porodniškega in starševskega dopusta, enakega plačila za enako delo in zaščite pred spolnim nadlegovanjem. Socialni dialog med predstavniki delavcev in delodajalcev je temelj politike EU. Dobri odnosi med delavci in delodajalci krepijo zaščito delavcev in hkrati konkurenčnost gospodarstva. Evropska komisija spodbuja tudi družbeno odgovornost podjetij, to je upoštevanje socialnih in okoljskih vidikov pri njihovih poslovnih odločitvah. EU ima dobre sisteme socialnega varstva, ki jih nikakor ne bo odpravila, res pa je, da mreže socialne varnosti ljudi ne bi smele odvrniti od dela. Voditelji EU so potrdili, da so pokojnine in kakovostno zdravstveno varstvo osnovna pravica posameznika, vendar morajo biti stroški v zvezi s tem vzdržni. Prilagoditev socialne zaščite sodobnemu gospodarstvu je zlasti pomembna v času gospodarske recesije, ki lahko razmeroma veliko število ljudi pahne v brezposelnost in odvisnost od socialne podpore. Enake možnosti za vse so osnovno načelo politike EU. Zakonodaja EU prepoveduje diskriminacijo na podlagi spola, rasnega ali etničnega porekla, invalidnosti, spolne usmerjenosti, starosti, vere in prepričanja. Evropska komisija si s posebnimi strategijami prizadeva odpraviti diskriminacijo in ksenofobijo ter spodbuditi socialno vključenost ljudi. Naložbe v ljudi so ključnega pomena za strategijo gospodarske rasti in zaposlovanja. Evropski socialni sklad ima med strukturnimi skladi EU najdaljšo tradicijo. Cilj sklada je bil spodbujanje zaposlovanja in povečati priložnosti za delavce. Med glavnimi dosežki Evropske unije je pravica državljanov do prebivanja in dela v kateri koli državi EU, ki se veže s pravico do socialnih ugodnosti, vključno z zdravstvenim varstvom. EU spodbuja mobilnost delavcev, ki pozitivno vpliva na osebni in poklicni razvoj posameznika in hkrati omogoča uskladitev znanja s povpraševanjem na trgu delovne sile. Da bi olajšali mobilnost, javni zavodi za zaposlovanje iz vseh držav EU objavljajo prosta

delovna mesta na spletni strani EURES, ki na enem mestu združuje razpise za več kot milijon delovnih mest. (PORTAL EVROPSKE UNIJE, 2011)

2.2.1 Evropski socialni sklad

Evropski socialni sklad je najstarejši od štirih strukturnih skladov EU, je finančni instrument Unije, katerega glavni namen so investicije v človeški kapital, torej v ljudi. Boj proti brezposelnosti, preprečevanje brezposelnosti in preprečevanje izgube stika nezaposlenih s trgom delovne sile so glavni cilji sklada. Usmerja se na rast zaposlovanja posameznikov, vendar se uporablja tudi za odpravo sistemskih in strukturnih pomanjkljivosti trga delovne sile. Finančna sredstva evropskega socialnega sklada so namenjena predvsem projektom: na področju razvoja dejavne politike zaposlovanja; pomoči ljudem na robu družbe; izboljšanje splošne izobrazbe, poklicnega izobraževanja in usposabljanja (stalno učenje in prilagajanje potrebam trga delovne sile); spodbujanje prilagodljivosti podjetništva; izobraževanje zaposlenih na področju raziskav, znanosti in tehnologije; podpora samozaposlovanju in zaposlovanju žensk; ukrepi za boj proti neenakosti moških in žensk pri zaposlovanju. (CSD JESENICE, 2011)

ESS financira vse države članice in regije, še posebej tiste, kjer gospodarstvo še ni tako razvito. Je glavni element Strategije EU 2020 za rast in delovna mesta, ki je usmerjena k izboljševanju življenja državljanov EU tako, da jim nudi boljše znanje in možnosti zaposlitve. (PORTAL EVROPSKE UNIJE, 2011)

ESS je glavni finančni instrument EU za vlaganje v ljudi. ESS podpira zaposlovanje. Ljudem pomaga okrepiti njihovo izobrazbo in sposobnosti, ki izboljšajo njihove zaposlitvene možnosti. Je eden od strukturnih skladov EU, ki je bil ustanovljen za zmanjševanje razlik v bogastvu in življenjskih standardih v državah članicah EU in regijah ter posledično za spodbujanje gospodarske in socialne kohezije. Države članice in regije si delijo svoje operativne programe ESS, da izpolnijo svoje dejanske potrebe. ESS prispeva k povečanju zaposlitvenih možnosti ljudi, k njihovem zaposlovanju, izboljšanju veščin in spretnosti, potrebnih na delovnem mestu in pri iskanju zaposlitve, ter k dvigu izobrazbe in poklicne usposobljenosti prebivalcev Slovenije. Evropski socialni sklad je usmerjen v spodbujanje zaposlenosti z uveljavljanjem zaposljivosti, podjetniškega duha in enakih možnosti ter z vlaganjem v človeške vire. (MDDSZ, 2011)

2.2.2 Program Progress

Program PROGRESS je program Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost, ki je bil ustanovljen s sklepom Evropskega parlamenta in Sveta. Program finančno podpira uresničevanje ciljev Evropske unije na področjih zaposlovanja in socialnih zadev in prispeva k doseganju ciljev Lizbonske strategije na teh področjih. Aktivnosti v okviru programa se odvijajo od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013. Program je razdeljen na pet vsebinskih področij, kot so zaposlovanje, socialna zaščita in vključevanje, delovni pogoji, nediskriminacija in raznolikost ter enakost spolov. V obdobju od leta 2007 do leta 2013 je EU za izvajanje programa Progress v vseh državah članicah skupaj namenila

okrog 700 milijonov EUR. Sredstva programa so namenjena analizam (zbiranje, širjenje podatkov in statistik, razvijanje skupnih metodologij, vrednotenje), dejavnostim vzajemnega učenja, ozaveščanja ter širjenja informacij, podpori ključnih omrežij na evropski ravni, izmenjavi med strokovnjaki, financiranju specializiranih seminarjev in podobno z namenom, da se izboljšata politika in praksa na področjih, ki jih pokriva Progress. Progress bo v sedmih letih svojega delovanja v kampanjah poudarjal predvsem tematike zaposlovanja in sociale. Evropska komisija (EK) na podlagi letnega načrta, ki ga odobri Odbor za izvajanje Programa Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost - Progress 2007-2013, objavlja javne razpise in javna naročila v okviru programa Progress. EK zagotavlja sofinanciranje do 80 % vrednosti projekta, do 20 % vrednosti projekta mora prijavitelj zagotoviti sam. Sredstva MDDSZ se na podlagi vloge in sklepa komisije dodeljujejo do porabe sredstev, ki so na voljo za razpise v okviru programa Progress. Sofinanciranje je omogočeno, če EK odobri projekt. (MDDSZ, 2011)

2.3 SOCIALNA VARNOST

Vodilna etična načela/ključne vrednote globalne politike so globalna socialna pravičnost, demokracija, splošne človekove pravice, varnost ljudi, pravna država in transnacionalna solidarnost. Globalna politika si je za dolgoročne spremembe na področju vodenja zastavila cilj povečati globalno zagotavljanje javnih dobrin na področju varnosti. Globalna socialna listina so stalne sile za vzdrževanje miru in humanitarno pomoč in preverjanje vseh globalnih razvojnih ukrepov glede socialne izključenosti in pravičnosti. Če demokratične vlade izgubljajo sposobnost, da transnacionalne sile vodijo v skladu z izraženimi pričakovanji svojih državljanov, potem je bistvo demokracije, samovladanje, odločno ogroženo. Na drugi strani je globalizacija povezana z nastankom izkrivljene globalne politike, v kateri asimetrija moči in globalne institucije večinoma podpirajo interese globalne elite na račun širše svetovne skupnosti. Številni delovalci globalne civilne družbe ne predstavljajo svetovnih prebivalcev. Izkrivljena globalna politika ima šibka demokratična priporočila. Verjetno je, da odpravljanje teh dveh demokratičnih primankljajev, skupaj z zmanjševanjem globalne revščine, predstavlja največji etični in politični izziv 21. stoletja. (Baylis John, Smith Steve, 2002, str. 45-47)

Roland Sigg in Christina Bergrendt menita, da je današnji razvoj ustvaril dvojni izziv za socialno varnost. Po eni strani je možnost socialne politike bolj omejena kot prej, medtem ko se, po drugi strani, povečuje negotovost, saj se povečuje potreba po socialni varnosti in posledično tudi pritisk na mehanizme prenosa dohodka in socialnih storitev. Pojavljajo se pereča vprašanja in nove zahteve za sisteme socialne varnosti in potrebno je natančno izbrati način, kako socialno varnost ohraniti in posodobiti v bolj globaliziranem svetu. (Sigg in Bergrendt, 2002, str. 18)

Socialna varnost, z vidika socialnega dela, predstavlja obliko socialne preskrbe prebivalstva. Potreba po varnosti je ena od temeljnih človekovih potreb. Načini zagotavljanja socialne varnosti so bili skozi zgodovino in so še danes različni: samopomoč, solidarnost v družini in širši skupnosti, obveznost skrbeti za odvisne in podrejene,

dobrodelnost, individualno varčevanje, kolektivno varčevanje v vzajemnih blagajnah in podobnih oblikah, komercialno zavarovanje, gospodarske naložbe. Razvoj industrije in kapitalizma je povzročil, da so tradicionalni načini zagotavljanja socialne varnosti postali neustrezni. Pojavljalo se je vprašanje, kako zagotoviti preživetje velikemu številu delavcev, kadar ti iz različnih vzrokov, kot so bolezen, starost, brezposelnost, ne morejo več delati. Rešitve so bile različne, odvisne od političnih in ekonomskih razmer, tradicije, kulture in drugih dejavnikov. Največji vpliv na razvoj sistemov socialne varnosti je imela uvedba socialnega zavarovanja v Nemčiji, ob koncu 19. stoletja, ki v mednarodnem merilu velja za začetek sodobnih javnih sistemov socialne varnosti. (Ramovš, 2000, str. 1)

V enaindvajsetem stoletju se Evropska unija sooča s številnimi izzivi, katera so potrdila pomen socialnih zadev pri načrtovanju politike. Demografski trendi, skupaj s tehnološkimi in strukturnimi spremembami, so možnosti za širitev Evropske unije in širitev njenega vpliva na posamezne sisteme socialnega varstva. Postavlja se vprašanje o izvedljivosti in primernosti skupne socialne politike. Ambivalenca držav članic, glede odgovornosti Unije za socialne zadeve, skupaj z drugimi vprašanji, pojasnjuje trajno zanimanje Unije za socialne razsežnosti. Sistemi socialne zaščite prvih šestih držav članic EGS se lahko štejejo za variante kontinentalnega modela socialnega varstva. Evropska socialna politika je bila ukleščena v kalup, ki je bil oblikovan in omejen z močnimi državnimi političnimi inštitucijami, vendar kljub temu osredotočena na razvoj. (Hantrais, 1995, str. 8)

Socialna varnost je stopila v veljavo med drugo svetovno vojno. Od tedaj dalje je ta pojem začela uporabljati tudi Mednarodna organizacija dela. Izraz socialna varnost je bil prvič uporabljen leta 1935 v ZDA. Sprejet je bil ZSV, ki je pokrival socialna zavarovanja za primere brezposelnosti, starosti in smrti, kot tudi pokojnine izven socialnega zavarovanja. Ta zakon pomeni sistem socialnega zavarovanja in socialnega varstva. Ideja o socialni varnosti ljudi je med drugo svetovno vojno prišla še bolj do izraza, kar se kaže v tako imenovani Atlantski listini. Mednarodna organizacija dela je leta 1944, glede na razvoj socialne varnosti, začela v svojih aktih uporabljati izraz socialna varnost. Sledile so ji tudi druge države. V tem obdobju je Mednarodna organizacija dela pripravila glavne smernice socialne politike in je na razvoju socialnega varstva in socialnega zavarovanja izdelala koncepcijo socialne varnosti. Po Konvenciji Mednarodne organizacije dela, ki navaja minimalne pogoje socialne varnosti, je socialna varnost vrsta splošnih ukrepov z nalogami, kot so zaščititi prebivalstvo pred ekonomsko revščino, v katero lahko pride zaradi bolezni, brezposelnosti, starosti ali smrti in pri tem izgubi dohodek; prebivalstvu zagotoviti zdravstveno varstvo; zagotoviti prispevek družinam za varstvo otrok. Nacionalna socialna varnost je pojem, ki zajema tiste nacionalne sisteme, ki ob nastanku socialnega primera, ko so do dajatev upravičeni vsi državljani in prebivalci, ne glede na to, ali so zaposleni ali ne, in tudi ne glede na njihov socialni in ekonomski položaj. Nacionalna socialna varnost temelji na generalizaciji, tako na strani uporabnikov, kot na strani dajatev. (Novak in Cvetko, 2005)

Socialna država je trditev, ki je bila poudarjena že pred uveljavitvijo nove ustavne ureditve v letu 1991. Omenjala jo je tudi Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti RS. Zelo pomemben je 5. člen Ustave RS, po katerem država skrbi za človekove pravice in temeljne svoboščine ter skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. Socialna varnost se je uveljavila s sodobno državo v zadnjih dveh stoletjih. Razvila se je zaradi najhujšega varstva zaposlenih pred njihovim čezmernim izčrpavanjem v industriji, do gradnje sodobnih sistemov varstva oseb pred različnimi nesrečnimi razmerami, zaradi katerih sta prizadeti preživljanje ali dostojanstvo človeka in posameznika in njegove družine. (Vodovnik, 2006, str. 15)

Žal ne vemo v katero smer se bodo razvijale socialne države in kako bodo te države videti v prihodnosti. Potrebno bo določiti temelje za resne razprave o prihodnosti države blaginje, ki temelji na znanju. (Ploug, Kvist, 1996, str. 8)

»Socialna država je nacionalni kompromis v političnih območjih, ki je nabit s potencialnimi konflikti.« (Ploug, Kvist, 1996, str. 1)

Socialna varnost predstavlja družbeno vrednoto človeške varnosti ter družbene stabilnosti. Družbena organiziranost je sistem razmerij, katerih značilnost je, da se v njihovem okviru osebam, katerih socialno stanje je prizadeto ali ogroženo, zagotavljata nujna gospodarska in druga pomoč na temelju socialnih pravic. Socialne pravice uvrščamo med temeljne človekove pravice, katere so opredeljene v Ustavi RS v poglavju o gospodarskih in socialnih razmerjih. Socialne pravice so urejene v organizacijskih in pravnih sistemih socialne varnosti, to sta sistem socialnih zavarovanj in sistem socialnega varstva. Sistem socialnih zavarovanj predstavlja zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, starševstvo in otroško varstvo. Sistem socialnega varstva pa zagotavlja minimalne socialne pravice tistim, ki niso varovani pred posledicami nastanka socialnih primerov v okviru sistema socialnih zavarovanj. (Vodovnik, 2006, str. 153)

Evropska socialna kakovost se vrti okrog osnutkov, ki so optimalni za družbo, kot je povezovanje, solidarnost, občutek pripadnosti in smisel obstoja. Temelj osnutkov je zaposlovanje, varnost dohodka, primerna bivališča in dobro zdravje. (Beck et. al. 1997, predgovor)

Pomen socialne varnosti je za današnje čase izjemnega pomena. Predstavlja sistem, ki naj bi državljanom zagotovil varnost v primerih starosti, bolezni, izgube dela in podobno, kar je izjemnega pomena prav za vse prebivalce. V ožjem pomenu besede je za socialno varstvo mogoče šteti samo tisto, kar sodi v socialno skrbstvo, in se glede tega oba pojma izenačujeta. Na eni strani poznamo aktivnosti CSD in socialnih zavodov, najpogosteje pa za najrazličnejše denarne dajatve v minimalnem obsegu osebam, ki so teh dajatev potrebne. Za denarne dajatve uporabljamo tudi pojem denarne pomoči. (Novak in Cvetko, 2005)

Socialna raven večine držav članic Sveta Evrope je dovolj visoka, da znotraj svojega ozemlja že v veliki meri zagotavlja spoštovanje pravic, navedenih v Evropski socialni listini. Vendar pa zaradi raznolikosti veljavnih sistemov in težav pri usklajevanju postopkov dežel s civilnim pravom in tistih s splošnim pravom, kot tudi postopkov visoko industrializiranih dežel z manj industrializiranimi, je prisililo avtorje listine, da so na začetku predvideli možnosti, da pogodbene stranke niso dolžne sprejeti vseh določil, vendar le del njih, vključno z najmanj petimi člani iz skupine sedmih, ki veljajo za obvezno jedro. (Uveljavljanje političnih, državljskih in ekonomskih in socialnih pravic v pravnem sistemu RS, 1994, str. 256)

Temeljna ustavna listina RS v 2. členu določa, da je RS pravna in socialna država. Ustava ureja vse norme delovnega prava in prava socialne varnosti. Poseben pomen pripisujemo pristojnostim ustavnega sodišča, katero odloča o ustavnih pritožbah, ki so dopustne zoper kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti. Ustavno sodišče na področju delovnega prava in prava socialne varnosti opozarja, da je potrebno zaposlenim na delovnem mestu priznati človekove pravice in temeljne svoboščine, to pa velja tudi pri uveljavljanju pravic zaposlenih in državljanov na področju socialne varnosti. Pravni sistem ureja določene vrste družbenih razmerij. To načelo uresničuje s sistemom socialnega varstva, socialnega zavarovanja in z zagotavljanjem posebnih pravic posameznim skupinam prebivalstva z varstvom socialnih pravic. Socialne pravice obsegajo vse tiste pravice, ki izhajajo iz dela in so v zvezi z delom oziroma pravice iz delovnega razmerja in pravice iz sistema socialne varnosti; pravice do zdravstvenih storitev, pravice do pokojnine, pravice do dajatev za primer brezposelnosti, pravice do socialnih dajatev in storitev. (Šturm et. al. 2002)

Zakoni, ki v RS urejajo sistem socialne varnosti:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/06-UPB4, 112/06, 114/06, 91/07, 10/08, 98/09, 27/10, 38/10, 61/10, 79/10) s tem zakonom, na podlagi medgeneracijske solidarnosti, ureja sistem obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zakon ureja tudi dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje oseb, ki so vključene v obveznost zavarovanja.

- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06-UPB3, 114/06, 91/07, 71/08, 76/08, 118/08, 47/10, 62/10) ureja sistem zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, določa nosilce družbene skrbi za zdravje in njihove naloge, zdravstveno varstvo v zvezi z delom in delovnim okoljem, ureja odnose med zdravstvenim zavarovanjem in zdravstvenimi zavodi ter uveljavljanje pravic iz zdravstvenega zavarovanja. Po tem zakonu zdravstveno varstvo obsega sistem družbenih, skupinskih in individualnih aktivnosti, ukrepov in storitev za krepitev zdravja, preprečevanja bolezni, zgodnje odkrivanje, pravočasno zdravljenje, nego in rehabilitacijo zbolelih in poškodovanih. Zdravstveno varstvo obsega tudi pravice iz zdravstvenega zavarovanja, s katerimi se zagotavlja socialna varnost v primeru bolezni, poškodbe, poroda ali smrti.

- Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10) ureja ukrepe države na trgu dela, s katerimi se zagotavlja izvajanje storitev javne službe na področju zaposlovanja in ukrepov aktivne politike zaposlovanja ter delovanje sistema zavarovanja za primer brezposelnosti, določa izvajalce ukrepov, predpisuje pogoje in postopke za uveljavljanje posameznih pravic in storitev, ki jih določa ta zakon, ureja način financiranja ukrepov ter spremljanje, vrednotenje in nadzor nad njihovim izvajanjem ter ureja zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku.

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/06-UPB2, 114/06, 122/07, 10/08, 62/10) ureja zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo, družinske prejemke, pogoje in postopek za uveljavljanje posameznih pravic ter druga vprašanja glede izvajanja tega zakona.

- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 23/07-UPB2, 41/07, 122/07, 61/10, 62/10), ureja pravice iz socialnega varstva, ki obsegajo storitve in ukrepe, namenjene preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav posameznikov, družin in skupin prebivalstva ter denarno socialno pomoč, namenjeno tistim posameznikom, ki si sami materialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati.

Socialno varstvena dejavnost obsega preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Socialno varstvo je širše zasnovan program državnih ukrepov na zdravstvenem, stanovanjskem, izobraževalnem, delovnopravnem in drugih področjih. Socialno varstvo je mreža programov in ukrepov države, namenjena reševanju socialnih stisk in težav posameznikov oziroma določenih skupin prebivalstva. Z razvitim sistemom socialnega varstva država ureja dejavnosti, ki so namenjene preprečevanju socialne ogroženosti posameznika in posameznih skupin prebivalstva. Država naj bi s tem zagotavljala zavarovanje vsakega posameznika za primer bolezni, invalidnosti, nezaposlenosti, starosti, poškodb pri delu, materinstva, preživljanja otrok, dajatev družinskim članom po smrti osebe, ki preživlja družino in druge pravice. Kadar si posamezniki zaradi delovanja zunanjih ali notranjih dejavnikov socialne varnosti ne morejo zagotoviti sami so upravičeni do pomoči, ki jo zagotavlja država z ustanavljanjem in organiziranjem strokovnih služb in ustanov, ki so pri svojem delovanju dolžne upoštevati načelo subsidiarnosti, kar pomeni, da je za socialno varnost in blagostanje sebe in svoje družine prvenstveno odgovoren vsak posameznik sam. (Primec, 2007, str. 1)

Socialna varnost se financira s prispevki in z davki. Financiranje s prispevki je značilno za socialna zavarovanja, katere prispevke plačujejo zavarovanci. Pri financiranju socialnega zavarovanja velja načelo vzajemnosti in solidarnosti. Vsak prispeva v odstotkih enak delež. Socialno varstvo se financira z davki. Glavni del financiranja je zagotovljen iz državnega proračuna. 97. člen ZSV določa, da se socialno varstvena dejavnost financira iz proračuna republike in občine. (Ramovš, 2000, str. 17)

Eden od razlogov za skromno ustvarjanje novih delovnih mest s strani podjetij je tudi relativno visoka davčna obremenitev dela, predvsem zaradi visokih prispevkov za socialno varnost. Davčni primež stroškov dela na zaposlenega, ki prejema povprečno plačo, trenutno znaša 42,5 % in je nad povprečjem OECD19. Slovenija spada med države, ki nimajo zgornje meje pri določanju osnove, od katere se plačujejo socialni prispevki. Pravice, ki izhajajo iz sistemov socialne varnosti, pa so omejene: pokojnina, nadomestilo za brezposelnost, porodniška, zdravstvene storitve. V Avstriji, na primer, ki ima v večini parametrov podoben sistem socialne varnosti, je meja osnove, od katere se obračunajo prispevki omejena (47.160 evrov), podobno je v Nemčiji (63.600 evrov oziroma 43.200 evrov za zdravstvene prispevke). Neomejena osnova je tudi eden od razlogov za davčno izogibanje. (VLADA RS, 2011)

Z vseh strani slišimo isto sporočilo - socialno varstvo je v krizi! Pravzaprav nekateri poročajo o kombinaciji krize, ki jo večina vidi kot skupno krizo za celotno EU, če ne za ves razviti svet. Dve krizi, ki sta splošno opredeljene, sta demografska kriza in kriza zaposlovanja, z rastjo javnih financ za zdravstveno varstvo, pa je le-ta pogosto uvrščena kot tretja kriza ali vidik demografske krize. (MISSOC, Social protection in the member states of the community, Federal Republic of Germany, 1993, str. 11)

Sisteme socialne varnosti urejajo številni mednarodni predpisi in predpisi posameznih držav. Pravne vire socialne varnosti delimo na mednarodne vire in notranje vire. Pravo socialne varnosti je povezano z razvojem delovnega prava. Mednarodne vire prava socialne varnosti delimo na univerzalne, večstranske in dvostranske.

- **Univerzalne vire** socialne varnosti sprejemajo mednarodne organizacije, ki jih ratificirajo in s tem vključijo v svoj pravni red države. Najpomembnejši univerzalni pravni viri za socialno varnost so konvencije in priporočila Mednarodne organizacije dela.
- **Večstranski viri** socialne varnosti veljajo v več državah. Za RS pomembni večstranski viri so tisti viri, ki jih je sprejel Svet Evrope, kot na primer Evropska socialna listina (Uradni list RS, št. 24/99) in ES, kot na primer Uredba št. 1408 o uporabi programov socialne varnosti za brezposelne osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v ES.
- Bistvo **dvostranskih virov** socialne varnosti je, da državi pogodbenici obravnavata državljane druge pogodbene stranke enako kot svoje lastne. RS vežejo dvostranske mednarodne pogodbe o socialni varnosti predvsem z evropskimi državami. (Ramovš, 2000, str. 18-19)

Socialno varnost določajo strokovna načela, pravica in dejavnosti, ki posamezniku omogočajo, da se vključi in ostane vključen v družbeno okolje in v njem aktivno deluje. Pri tem država zagotavlja materialne in socialne pravice, posameznik pa prispeva v obliki davkov in drugih obveznih dajatev. (MDDSZ, 2010)

Pravna načela, ki jih izoblikuje doktrina na posameznem področju družbenih razmerij veljajo tudi za socialna razmerja. Načela so oblikovana po temeljnih ustavnih in drugih pravnih normah. Načela so sorazmerno trdna in trajna kategorija, kar velja tudi na področju socialne varnosti, kljub temu, da gre za sorazmerno mlado področje pravne ureditve v sodobnih državah, ki so posledica političnih, gospodarskih in družbenih sprememb konkretne sodobne družbe. Zaradi hitrega razvoja upravnega sistema poznamo na tem področju danes načelo enotnosti socialne varnosti, načelo vzajemnosti in solidarnosti, načelo univerzalnosti, načelo demokratičnosti ter privatizacije, načelo zakonitosti, načelo nezastarljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic in načelo varstva pravic. (Vodovnik, 2006, str. 159-165)

Načelo enotnosti socialne varnosti ima temelje v Ustavi RS. Država je dolžna poskrbeti za socialno varnost in vsakomur zagotoviti minimalne socialne pravice ter poskrbeti za organiziranje javnih služb, ki te pravice izvajajo.

Načelo vzajemnosti in solidarnosti označuje razmerje med udeleženci socialnih razmerij in sredstev, ki so potrebna za delovanje sistema in uživanje pravic. Načelo vzajemnosti pomeni prispevek posameznika za socialno varnost v obliki različnih davščin, ki so odvisne zlasti od dohodkov in premoženjskih zmožnosti posameznika. Širši pomen načela vzajemnosti prepoznamo na področju, kjer

uživanje pravic iz zavarovanja ni sorazmerno z zavarovančevim prispevkom, temveč je sorazmerno bolj odvisno od njegovih potreb. Načelo solidarnosti vsakomur priznava pravico, da se mu iz javnih sredstev zagotavljajo najnujnejše življenjske dobrine. (Vodovnik, 2006, str. 160)

Načelo univerzalnosti je zasnovano in temelji na ideji razvijanja popolne splošne skrbi za posameznika. Sistem socialne varnosti je zasnovan tako, da v svojih razvitih podsistemih poskuša zajeti čim več oseb. Težnja današnjega časa je postopna širitev pravic iz socialne varnosti s sprejemom predpisov, ki širijo krog upravičencev do dajatev in storitev.

Načelo demokratičnosti ter privatizacije. Pri obveznih socialnih zavarovanjih in socialnem varstvu prevladuje avtoritarno urejanje socialnih razmerij s predpisi. Elementi demokratičnega načela se kažejo zlasti v pravicah udeležencev socialnih razmerij, da soodločajo pri upravljanju socialne varnosti. Za socialno povezanost je značilna postopna privatizacija socialnih zavarovanj.

Načelo zakonitosti. Vsebina tega načela je, da so ključni elementi pravnih razmerij urejeni s pravnimi normami, katerih uporabe udeleženci ne morejo izključiti. To načelo je eno izmed temeljnih načel.

Načelo zastarljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic. Osebnosti pravice, med katere sodijo tudi socialne pravice, niso v pravnem prometu in ne zastarajo, v nasprotju s premoženjskimi pravicami. Te pravice zavarovanec ne more odtujiti, niti se ji ne more pravno odpovedati. Lahko jo uživa samo on in nihče drug. Dospete terjatve ali izplačane prejemke, ki izhajajo iz te pravice, lahko odtuji ali z njimi drugače razpolaga. Pravice, ki so bile posameznim upravičencem priznane pred uveljavitvijo pravne norme, jih ta pravna norma ne more zmanjšati. Pri spreminjanju predpisov s področja socialne varnosti lahko zakonodajalec omejeno krči že uveljavljene socialne pravice. Legitimno je morebitno zmanjševanje socialnih pravic, če je to zmanjševanje nadoknadeno s širitvijo drugih pravic.

Načelo varstva pravic. Ustava RS določa, da je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali pravnega sredstva proti odločbam nosilcev javnih pooblastil. Zagotovljeno je sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica odprave posledic njihove kršitve.

V vseh evropskih državah socialna varnost zajema osrednje mesto socialnega usklajevanja in garancijo za gospodarski razcvet. Pravica do socialne varnosti je bila najprej priznana kot človekova pravica v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah. V številnih mednarodnih konvencijah o delu zavzema osrednje mesto, prav tako, je bila vključena v Pakt Združenih narodov o socialnih, ekonomskih in kulturnih pravicah. Evropska socialna listina je zavezujoč akt, kateri varuje državljanske pravice in obsega mnogo ekonomskih in

socialnih pravic, povezanih z zaposlovanjem in socialno usklajenostjo. Listina velja od 18. oktobra 1961. Spoštovanje obveznosti, ki so jih posamezne države prevzele s to listino, je pod mednarodnim nadzorom. (Socialno varstvo v evropski socialni listini, 1999)

2.4 SOCIALNO VARSTVO

Socialno varstvo je drugi način zagotavljanja socialne varnosti. Naloga socialnega varstva je zagotavljati najnujnejša sredstva za življenje tistim, ki se sami ne morejo preskrbeti. Namenjeno je vsem prebivalcem, ne le zaposlenim. Za pridobitev pomoči iz socialnega varstva ni potrebno predhodno plačevanje prispevkov. Socialno varstvo je starejše od socialnega zavarovanja. Pravno urejeno in vključeno v sisteme socialne varnosti pa je bilo kot zadnje področje socialne varnosti. Dajatve in storitve socialnega varstva so odvisne od potreb upravičencev. Socialno varstvo se ne financira iz prispevkov, ampak iz državnega proračuna. Ekonomist, lord Beveridge, je poskrbel za uveljavitev zakona o državnih podporah. Minimalni prejemki naj bi bili zagotovljeni vsem. Nihče naj ne bi padel pod določenim nacionalnim minimumom, zaposlen, nezaposlen, zdrav ali bolan, v času vdovstva ali starosti. Beveridgev načrt je dajal upanje za boljše, varnejše, dostojnejše življenje po vojni. Je temelj za urejanje socialne varnosti v mednarodnih dokumentih, ki so bili sprejeti med in po 2. svetovni vojni. Pravice s področja socialne varnosti so vsebovane tudi v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah. (Ramovš, 2000, str. 3)

Pojem socialnega varstva je podrejen pojmu socialne varnosti, saj vsebuje le pravice, v obliki storitev in denarnih dajatev, tistim, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje. V preteklosti je bila glavna oziroma kar edina izvajalka dejavnosti socialnega varstva država, ki je z ustanavljanjem javnih zavodov izvajala javno službo na področju socialnega varstva. Leta 1992 je bil sprejet ZSV, ki je vseboval veliko spremembo na področju izvajanja, in sicer se je socialno varstvena dejavnost lahko izvajala tudi s strani zasebnopravnih in fizičnih oseb, bodisi na podlagi koncesije bodisi na podlagi dovoljenja za delo. Posledično se je v zadnjem desetletju javna mreža izvajanja socialnega varstva razširila na vrsto drugih izvajalcev, ki delujejo na osnovi koncesijske pogodbe. Izven okvira javne mreže pa nastajajo zasebnopravne organizacije, ki delujejo na osnovi dovoljenja za delo in dopolnjujejo manjkajoče storitve v okviru javne mreže. Razširilo se je področje neprofitnih - volonterskih organizacij, ki s pomočjo sofinanciranja s strani države uspešno delujejo na področju zavetišč, materinskih domov, organizacij za samopomoč, invalidskih organizacij ter še na mnogih drugih področjih, kjer ljudje v stiskah potrebujejo pomoč. (Primec, 2007, str. 1)

Področje socialnega varstva ureja ZSV, opravljajo pa ga javni zavodi, zasebne, dobrodelne in druge organizacije in zasebniki. Socialno varstvo je sklop socialne varnosti in temeljni na socialni pravičnosti, solidarnosti ter na načelih enake dostopnosti in proste izbire oblik. Temelj socialnega varstva je zagotavljanje dostojanstva in enakih možnosti ter preprečevanje socialne izključenosti. Ministrstvo pristojno za socialne zadeve, ki spodbuja usmeritve in mehanizme na področju socialnega varstva, je mogoče opredeliti kot politiko socialnega razvoja, usmerjenega v spodbujanje enakih možnosti in omogočanje družbene

participacije na osnovi vlaganja v ljudi ter preverjanju vseh sistemov socialne varnosti in k posameznikom prilagojene ukrepe. Spremenjen sistem socialne varnosti bo v prihodnje usmerjen v izboljšanje položaja socialno najbolj šibkih skupin, v okviru splošne solidarnosti ter v vzpostavljanje sistemov dodatne socialne varnosti. Razvoj javnih služb bo upošteval nujnost boljše dostopnosti storitve, kakor tudi enakomerno regionalno dosegljivost, individualizacijo storitev in odpravljanje monopolov pri izvajanju javne službe ob racionalnosti v organiziranosti. Socialna politika so ukrepi za zagotavljanje socialne varnosti posameznika. Usmerja strategijo socialnega razvoja kot skupino ciljev, ukrepov in drugih instrumentov, ki jih država uporablja zato, da bi vsi lahko zadovoljevali svoje osebne in skupne interese ter delovali kot polnopravni in enakopravni člani družbe in države. Na področju socialnega varstva se bo vloga države iz naloge zagotavljanja izvajanja javnih služb spreminjala v nalogo urejanja in določanja obsega in pogojev za izvajanje javne službe ter potrebnega minimalnega standarda in nadzora nad izvajanjem teh služb. Dolgoročno je predvidena privatizacija državnega premoženja za izvajanje javnih služb, ki bo izvedena povsod tam, kjer bo na ta način mogoče zagotoviti večjo racionalnost in hkrati ustrezno zavarovati javni interes. Socialna varnost je model državnih ukrepov za zagotovitev socialne varnosti in vključuje zdravstvene, delovnopravne, stanovanjske, izobraževalne in ostale vidike ter je nadrejen pojem socialnemu varstvu, ki je definiran z vrstami storitev in denarnih dajatev skupinam in posameznikom, ki nimajo zadostnih sredstev za preživljanje. (MDDSZ, 2010)

Področje socialne varnosti je socialno varstvo, ki dopolnjuje področje socialnih zavarovanj, in sicer tako, da zagotavlja osebam, ki so se znašle v hudih socialnih stiskah, nujno denarno ali drugo pomoč, če je ni mogoče tem osebam zagotoviti v okviru socialnih zavarovanj. Socialno varstvo je pogoj za razvoj socialne države. S predpisi ureja dejavnosti, ki jih izvajajo javne službe in so namenjene preprečevanju in reševanju socialnih stisk in težav posameznika in skupin prebivalstva. Te dejavnosti so lahko preventivni kot kurativni programi. Pomembna vsebina teh dejavnosti so nujne socialno varstvene storitve ter minimalne socialno varstvene dajatve ogroženim posameznikom ali skupinam. (Vodovnik, 2006, str. 233)

Socialno varstvo ne temelji na upravičenosti do dajatev, ampak na ideji o pomoči. Je sistem, ki vskoči takrat, kadar se posameznik ali družina znajde v hudi socialni ali ekonomski stiski in te stiske ni mogoče ublažiti z dajatvami iz zavarovanja. Delimo ga na sistem socialnega skrbstva ter na sistem splošnega varstva vseh prebivalcev, ki jih doleti socialni ali ekonomski rizik. Socialno varstvo, v ožjem pomenu, je samo tisto kar sodi v socialno skrbstvo. Tukaj gre za na eni strani za aktivnosti CSD in drugih socialnih zavodov, najpogosteje pa gre za različne denarne dajatve v minimalnem obsegu osebam, ki so teh dajatev potrebne. Evropski odbor za socialne pravice je razčlenil sisteme socialnega varstva. Te pravice se med seboj ne razlikujejo le po svojih učinkih, ampak tudi po organiziranosti in financiranju, v skladu s kulturnim, zgodovinskim razvojem in institucionalno ureditvijo posamezne države. Vendar kljub vsem tem razlikam imajo sistemi socialnega varstva eno skupno značilnost, to je, da varujejo vse, ki so zaradi bolezni ali izgube zaposlitve ali za daljši čas zaradi prenehanja plačane zaposlitve, trajne

nezmožnosti za delo ali nujne skrbi za otroke, potrebni pomoči, in to ne glede na višino njihovega dohodka. Države so našle skupni imenovalac v listini, ki vzdržuje skupno značilnost, kljub različnim tradicijam.

Evropski odbor za socialne pravice je vedno menil, da je pravica do socialnega varstva zelo spremenljiva, zato je potrebno sisteme socialnega varstva nenehno prilagajati novim sociološkim, demografskim in gospodarskim razmeram. (Socialno varstvo v evropski socialni listini, 1999)

Temeljno izhodišče politike socialnega varstva države in lokalnih skupnosti je zagotavljati take pogoje, ki bodo posameznikom in družinam omogočali tako raven kakovosti življenja, ki bo ustrezala merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki zaradi različnih dejavnikov sami ne zmorejo zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči. Vse strokovne službe in druge ustanove pa morajo pri odločanju o pomoči upoštevati, da je za socialno varnost in blaginjo družine odgovoren vsak sam. (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010, Uradni list RS, št. 39/2006)

»Socialna politika, v okviru globalizacije, zavzema pomembno mesto: pomislimo le na zadeve vezane na "socialni razvoj", ki so na dnevnem redu mednarodnih in nadnacionalnih institucij, ali vpliv procesov globalizacije na socialno politiko posameznih nacionalnih vlad. Ne preseneča, da študije o globalizaciji, so zelo sprožila vprašanja, kot so: Kakšna je razlika, če je, med modelom globalnega kapitalizma danes in modelom iz preteklosti? Kakšne posledice iz tega izhajajo za vlado, podjetja, delavce, skupnosti, družine in posameznike? Žalostno je, če pomislimo, da tisti, ki upošteva globalizacijo kot dejstvo (predvsem) ekonomske politike, pogosto zanemari učinek nacionalnih sistemov zaščite, da ne omenjamo, analize globalizacije, ki v celoti ignorirajo funkcije in dejavnosti države na področju socialnega varstva.« (Yeates, 2004, str.8)

»Republika Slovenija preko Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve zagotavlja mrežo javnih služb. S tem omogoča socialno varstvo tako, da zagotavlja in razvija delovanje socialno varstvenih zavodov, ustvarja pogoje za zasebno delo v socialno varstveni dejavnosti ter podpira in vzpodbuja razvoj samopomoči, dobrodelnosti, oblik neodvisnega življenja invalidov in drugih oblik prostovoljnega dela na področju socialnega varstva. Država tudi določa vse zakone, strategije in predpise, katerim morajo javni zavodi slediti in jih izpolnjevati pri svojem delu ter v postopkih, ki jih vodijo.« (Možina Florjanc, 2009, str. 53)

V RS zagotavlja socialno varstvo 62 CSD, 55 domov za starejše, oskrbovana stanovanja, 7 zavodov za odrasle, 5 socialno varstvenih zavodov za usposabljanje otrok in mladostnikov s težko, težjo ali najtežjo motnjo v duševnem razvoju, 40 varstveno delovnih centrov in 8 kriznih centrov.

3 ZGODOVINA IN RAZVOJ CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Na 1. redni skupščini odposlancev Okrajnega ljudskega odbora Koper, ki je bila 2. avgusta 1945 v dvorani Alieto v Izoli, je tovariš Vladimir Petrič, predsednik delovnega predsedstva, o socialni dejal: »Vemo, da do sedaj ni bilo še ničesar napravljenega za socialno skrbstvo, vendar omenjena ustanova bo morala skrbeti za vse potrebe ubogih in za tiste, ki so bili prizadeti odnosno razdejani od nacifašizma. Socialno skrbstvo do danes ni moglo deliti nikake podpore, potrebno pa je, da se to čimprej uredi, posebno za družine borcev, ki so se borili za svobodo.« To je prvi najden zapis po osvoboditvi, ki se navezuje na razvoj sociale. Do današnjega dne so centri prešli preko več reorganizacij. (20 let CSD Koper, 2002, str. 10)

Zakon o socialnem skrbstvu (Uradni list SRS, št. 35/79) v 10. poglavju opredeljuje organiziranje združenega dela na področju socialnega skrbstva. Natančneje določa naloge CSD, način ustanavljanja, osnovna statusna vprašanja in druga vsebinska in organizacijska vprašanja, glede ustanavljanja CSD. V prehodnih in končnih določbah pa zakon določa, da se na območjih, kjer CSD še niso ustanovljeni, ustanovijo do 31. decembra 1981 ali pa se zagotovi opravljanje določenih nalog na drug način. Vsebina dela CSD je zahtevna, odgovorna in obsežna naloga. Zato je potrebno v CSD zagotoviti kvalitetno strokovno in uspešno delo za vsa področja, ki jih določa Zakon o socialnem skrbstvu in izvajanju nalog, ki jih socialnemu skrbstvu nalagajo drugi zakoni. Funkcija CSD je predvsem opravljanje tistih nalog, ki jih zakoni prvenstveno določajo in v njem ne smejo prevladati druge dejavnosti. Sestavni del CSD je tudi svetovalno delo, ki naj bi zajelo tako otroke kot starostnike, družinsko skupnost, skupine delavcev in občanov, ki jim je namenjena posebna družbena skrb (invalidi, osebe po prestani kazni, samohranilke, mladoletniki, starostniki). V svetovalno delo se vključi tudi skrbnike, rejnike, njihove varovance, domove za starostnike, krajevne skupnosti in organizacije združenega dela. Da bi zagotovili strokovno uspešno in timsko izvajanje nalog, je potrebno, da se v CSD zaposlijo kadri različnih strokovnih profilov, kot so socialni delavci, psihologi, pedagogi, pravniki in drugi. Ustanoviteljice CSD so občinske skupnosti socialnega skrbstva. V kolikor se v posamezni občini ugotovi, da ne izpolnjuje pogoje za ustanovitev občinskega CSD, potem je potrebno organizirati CSD za dve ali več občin (medobčinski center). (Izhodišča za organiziranje CSD, Skupnost socialnega skrbstva Slovenije, 21. 5. 1980)

CSD so delovali pod okriljem lokalne skupnosti do leta 1992, ko je bil sprejet ZSV. S 1.1.1993 prevzame RS pravice in obveznosti ustanovitelja socialno varstvenih zavodov, katerih ustanovitelj je bila do uveljavitve tega zakona občina. Z dnem uveljavitve tega zakona postane premoženje v javni listini, s katerim upravljajo socialno varstveni zavodi, last RS.

Na podlagi 120. člena ZSV je Vlada RS izdala Odlok o preoblikovanju CSD in svetovalno delo v javne socialno varstvene zavode, ki opravljajo dejavnost socialnega varstva za določeno območje. Ustanovitelj javnega socialno varstvenega zavoda je RS.

Ustanoviteljske obveznosti pa izvršuje Vlada RS. CSD so pravne osebe s statusom javnega socialno varstvenega zavoda. Njihova dejavnost je izvrševanje javnih pooblastil in nalog po drugih predpisih, storitve socialne preventive, storitve prve socialne pomoči, storitve družini za dom, storitve osebne pomoči, storitve pomoči družini na domu, organiziranje skupnostnih akcij za socialno ogrožene skupine prebivalstva. Sredstva za izvajanje dejavnosti pridobiva zavod iz proračuna RS in proračuna lokalne skupnosti za storitve in namene določene z zakonom. Zavod pridobiva sredstva tudi s plačili za storitve, s prispevki organizacij, donatorjev in iz drugih virov. V pravnem prometu nastopa v svojem imenu in za svoj račun ter za svoje obveznosti odgovarja z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga. Zavod je dolžan uporabljati in upravljati premoženje s skrbnostjo dobrega gospodarja. Za upravljanje s premoženjem je zavod odgovoren ustanovitelju, ustanovitelj pa je odgovoren za obveznosti zavoda, ki so povezane z izvajanjem njegove dejavnosti, vendar le do določene višine v skladu s pravili. (Odlok Vlade RS št. 551-01/92-3, 17. 12. 1992)

3.1 ORGANIZACIJA CSD

Na podlagi 45. in 46. člena Zakona o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 45/94), kateri ureja statusna vprašanja zavodov, svet zavoda sprejme Statut CSD, kot najvišji pravni akt CSD. Zavodi so organizacije, ki se ustanovijo za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva in otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja, ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička. S statutom se ureja organizacija zavoda, njegove pristojnosti in način odločanja, splošne akte ter druga vprašanja pomembna za opravljanje dejavnosti in poslovanje zavoda, v skladu z ZSV, drugimi zakoni in predpisi.

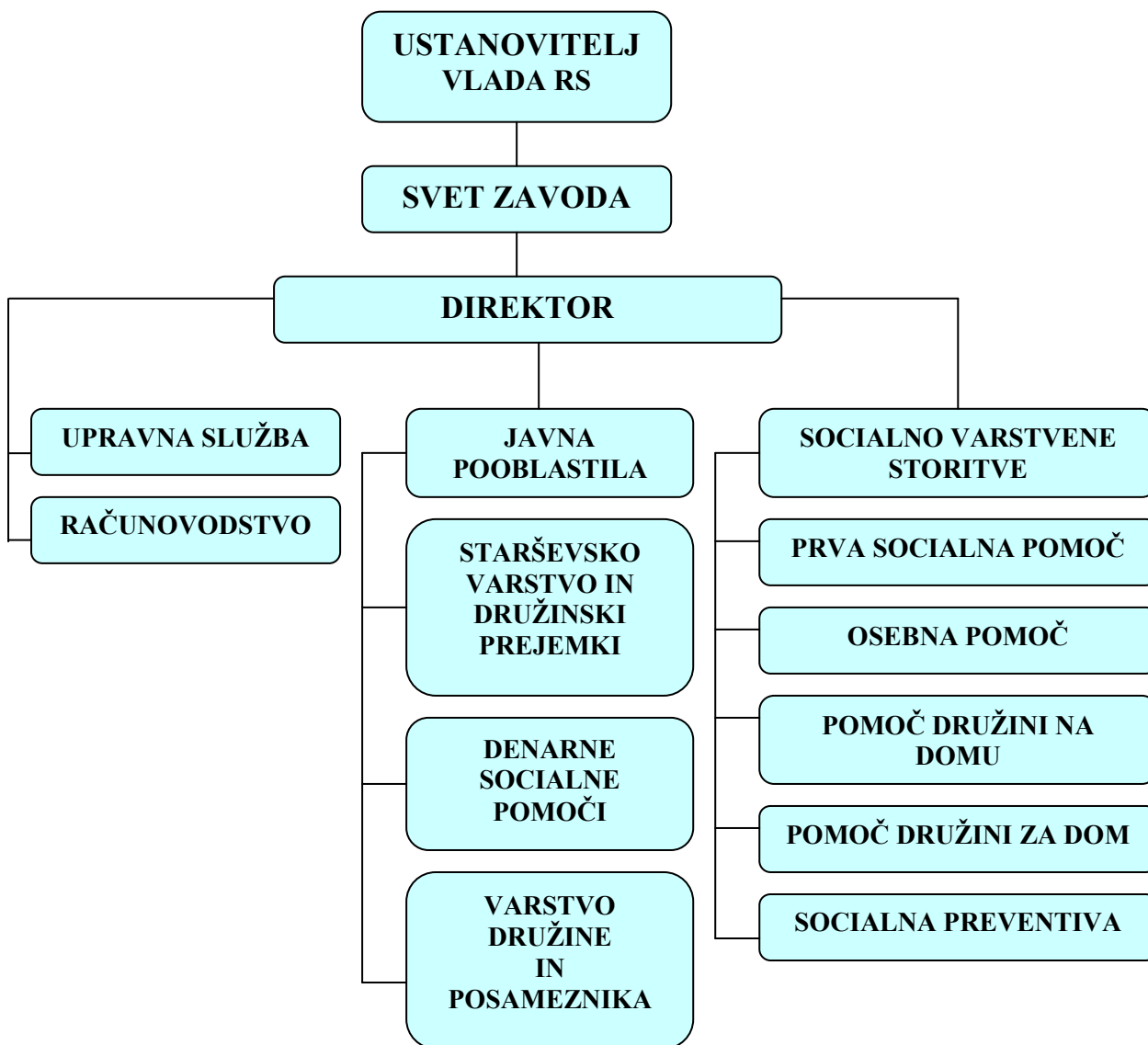
»Zakon o zavodih določa v 22. členu, da se kot javne službe opravljajo z zakonom oziroma odlokom občine na podlagi zakona določene aktivnosti, katerih trajno in nemoteno opravljanje zagotavlja v javnem interesu država ali občina. Z zdravstveno dejavnostjo, izobraževalno in kulturno dejavnostjo se lahko ukvarja vsakdo, ki izpolnjuje predpisane pogoje. Na področju navedenih dejavnosti se poleg javne službe opravlja še navadna tržna dejavnost.« (Virant, 2004, str. 135)

Organi upravljanja CSD so:

- **Svet centra**, ki ga sestavlja 7 članov, in sicer 2 predstavnika delavcev, ki opravljata dejavnost zavoda, 1 predstavnik lokalne skupnosti in 4 predstavniki ustanovitelja. Predstavnike delavcev zavoda izvolijo delavci zavoda.
- **Direktor centra**, kateri organizira in vodi strokovno delo in poslovanje zavoda, predstavlja in zastopa zavod in je odgovoren za zakonitost dela zavoda. Direktorja imenuje in razrešuje svet zavoda s soglasjem Vlade RS.
- **Strokovni svet centra** je kolegijski strokovni organ zavoda, kateri obravnava vprašanja s področja strokovnega dela zavoda. Sestava, način oblikovanja in naloge strokovnega sveta zavoda se določijo s statutom zavoda.

3.2 ORGANIGRAM CSD

Slika 1: Organizacijska shema CSD Izola

Vir: lasten

3.3 NAMEN CENTROV ZA SOCIALNO DELO

V CSD se rešujejo zelo zapletene socialne stiske ljudi in se pogosto sprejemajo odločitve, ki imajo lahko usodne življenjske posledice, na primer odločitev o posvojitvi ali namestitvi otroka v rejniško družino, sporazum o varstvu skupnih otrok po razvezi zakonske zveze, urejanje odnosov v družini, dolžnost preživljanja, pomoč pri sklepanju sporazuma o stikih med enim od staršev ter otrokom, skrbništvo. Zato je toliko bolj nujno, da v teh ustanovah obstajata vsaj neke vrste strokovna pomoč in nadzor. (Milošević, 1989, str. 195)

CSD so temeljni državni organ, ki v RS skrbi za reševanje socialne problematike posameznih kategorij ljudi. V dvajsetih letih delovanja so pridobili status organizacije posebnega družbenega pomena. CSD kot javni socialno varstveni zavodi, opravljajo dejavnosti; izvrševanje javnih pooblastil in nalog po drugih predpisih, storitve socialne preventive, storitve prve socialne pomoči, storitve osebne pomoči, storitve pomoči družini za dom, storitve pomoči družini na domu in organiziranje skupnostnih akcij za socialno ogrožene skupine prebivalstva.

Cilj socialnega skrbstva je zagotavljanje materialne pomoči ogroženim posameznikom, družinam in skupinam ljudi, pomoč njihovem usposabljanju za življenje in delo ter ugotavljanje vzrokov in preprečevanje nastajanja motenj, ki ovirajo ljudi pri njihovem vključevanju v družbeno okolje. Uporabniki storitve CSD so predvsem otroci in mladostniki, ki so prikrajšani za normalno družinsko življenje, odrasle invalidne osebe, materialno ogrožene osebe, ljudje, ki potrebujejo družbeno pomoč zaradi pojavov, ki spremljajo staranje, osebno in vedenjsko motene in neprilagojene osebe, mladoletniki, ki jim je izrečen vzgojni ukrep in odrasle osebe, ki potrebujejo pomoč ob pogojnem odpustu oziroma prestani kazni ter osebe in družine, ki imajo pravico do posameznih storitev po družinski zakonodaji in drugih predpisih. Iz nalog CSD in prikaza uporabnikov njihovih storitev izhaja, da je njihovo delo obsežno, zapleteno in odgovorno. Strokovni delavci, s svojimi odločitvami, pomembno in usodno posegajo v življenja ljudi. Etična in strokovna odgovornost CSD in njihovih strokovnih delavcev je pomembna sestavina njihove vloge. Naloge CSD opozarjajo na dejstvo, da so problemi, s katerimi se srečujejo strokovni delavci CSD, večdimenzionalni, da imajo svoje ekonomske, pravne, sociološke, psihološke in zdravstvene vidike. Tako zapletene težave je mogoče reševati le s timskim delom. (Milošević, 1989, str. 206)

CSD so javni socialno varstveni zavodi, ki opravljajo socialno varstveno dejavnost z namenom odpravljanja socialnih stisk in težav posameznika in družine ter naloge s področja starševskega varstva in družinskih prejemkov. Socialno varstveno dejavnost CSD izvajajo za področje krajevne pristojnosti. Poslanstvo CSD je pomagati uporabnikom pri prepoznavanju njihovih stisk, potreb in pri iskanju možnosti za izboljšanje kvalitete njihovega življenja.

Na podlagi 2. člena ZSV Državni zbor sprejme socialno varstveni program in določi strategijo razvoja socialnega varstva. Na podlagi evropskih politik in strategij je RS kot članica EU, za obdobje 2006-2010, določila nacionalne cilje. Lizbonska strategija iz leta 2000 določa temeljne cilje evropske politike, ki so dinamičnost in konkurenčnost družbe, s temelji na znanju, za katero bodo značilni gospodarska rast z novimi delovnimi mesti, socialna vključenost in varovanje okolja. Leta 2005 je bila lizbonska strategija prenovljena za uresničitev zastavljenih ciljev, ki prinašajo nove spodbude in poudarek na gospodarski rasti ter odpiranje novih delovnih mest. RS se je zavezala k uresničevanju lizbonske strategije, ki bo pomembno vplivala na politiko socialnega varstva. Državni zbor je dne 31.3.2006 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010.

4 PREDSTAVITEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO

CSD je ustanovila Vlada RS. Deluje pod okriljem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, vendar kot samostojna enota. Dejavnosti, ki jih opravljajo CSD, predstavljajo izjemen preplet socialno varstvenih storitev in javnih pooblastil. Bistvo te dejavnosti je nuditi pomoč posameznikom in posebnim skupinam prebivalstva pri iskanju poti iz stisk in težav.

CSD v RS z izvajanjem javnih pooblastil in nalog po drugih predpisih opravljajo dve temeljni vrsti nalog, skrbijo za socialno varnost v najširšem smislu in odločajo kot državni organi o pravicah in obveznostih strank. CSD delujejo na podlagi ZSV kot temeljnega zakona, naloge pa jim odreja tudi preko 30 zakonov oziroma podzakonskih predpisov. CSD z javnimi pooblastili vodijo konkretne upravne postopke, katere jim nalagajo področni zakoni in obravnavajo ekonomski vidik posameznika in družine (Kovač, 2006).

4.1 PRAVNE PODLAGE ZA IZVAJANJE NALOG CSD – STANJE JULIJ 2010

Ustava RS (Uradni list, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06) je večpomenski akt. V razmerju do zakonov in drugih splošnih aktov je najsplošnejši, najvišji in temeljni pravni akt. (Kocjančič, 2003, str. 25)

CSD opravljajo naloge določene v različnih zakonskih in podzakonskih predpisih, ki se glede na voljo zakonodajalca spreminjajo, povečujejo ali znižujejo. Nujno je poznavanje, spoštovanje in uporaba tako ustavnih določb kot tudi ratificiranih mednarodnih pravnih aktov. V našem pravnem sistemu so vključeni tako, da je njihova veljava nad zakoni in drugimi predpisi, toda ne nad Ustavo.

Evropske konvencije in sporazumi se oblikujejo znotraj institucionalnega okvira Sveta Evrope. Evropske konvencije in sporazumi niso pravni akti Sveta Evrope. Pravno veljavnost pridobijo izključno na podlagi pripravljenosti držav članic Sveta Evrope, da te pogodbe podpišejo in ratificirajo:

- Evropski kodeks o socialni varnosti (Uradni list RS, št. 29/2003)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (MKVČP) (Uradni list RS, št. 33/94, MP-7/94)
- Konvencija o uveljavljanju alimentacijskih zahtevkov v tujini (Uradni list FLRJ št. 2/60)
- Konvencija ZN o otrokovih pravicah – Akt o notifikaciji nasledstva konvencij OZN (Uradni list RS, št. 35/92, MP-9/92; Uradni list RS, št. 7/93, MP-2/93)
- Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP) (Uradni list RS, št. 86/99, MP-26/99)

- Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu otrok pri sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (MKVO) (Uradni list RS, št. 45/99, MP-14/99)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok (MKCVMUO) (Uradni list RS, št. 23/93, MP-6/93)
- Zakon o ratifikaciji Evropske socialne listine (spremenjene) (MESL) (Uradni list RS, št. 24/99, MP-7/99)

Zakoni:

- Zakon o socialnem varstvu (ZSV) (Uradni list RS, št. 3/07-UPB2, 61/10-ZSVarPre, 62/10-ZUPJS);
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSVDP) (Uradni list RS, št. 110/06-UPB2, 114/06, 5/07, 5/08, 10/08, 12/08, 73/08, 8/09, 53/09);
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) (Uradni list RS, št. 69/04-UPB1, 101/07 Odl. US);
- Zakon o štipendiranju (ZŠTIP) (Uradni list RS, št. 59/07, 63/07, 73/08, 8/09, 53/09, 40/09);
- Zakon o tujcih (ZTUJ-1) (Uradni list RS, št. 41/09, 64/09-UPB6);
- Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ) (Uradni list RS, št. 111/07, 111/08 Odl. US);
- Zakon o vojaški dolžnosti (ZVOJD) (Uradni list RS, št. 18/91, 13/93, 37/95, 74/95, 86/02, 108/02-UPB1);
- Temeljni zakon o posvojitvi (TZP) (Uradni list SFRJ, št. 10/65, 29/71), (Uradni list RS, št. SRS št. 51/71, 15/76 – velja še za posvojitve sklenjene po dotedanjih predpisih);
- Zakon o potnih listinah (ZPLD-1) (Uradni list RS, št. 03/06-UPB1, 44/08);
- Zakon o matičnem registru (ZMATR) (Uradni list RS, št. 59/06-UPB1);
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ) (Uradni list RS, št. 72/06-UPB3, 114/06, 91/07, 71/08, 76/08);
- Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08);
- Zakon o državljanstvu (ZDRS) (Uradni list RS, št. 24/07-UPB2);
- Zakon o denacionalizaciji (ZDEN) (Uradni list RS, št. 27/91, 13/93, 31/93, 24/95, 29/95, 74/95, 20/97, 23/97, 41/97, 49/97, 87/97, 65/98, 67/98, 83/98, 11/99, 31/99, 60/99, 1/00, 66/00, 54/02, 54/04, 18/05);
- Stanovanjski zakon (SZ) (Uradni list RS, št. 69/03, 18/04, 47/06, 45/08, 57/08);
- Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 26/99, 96/02, 2/04, 36/04-UPB2, 69/05 Odl. US, 90/05 Odl. US, 43/06 Odl. US, 52/07, 73/07-UPB3, 45/08, 111/08 Odl. US, 121/08 Odl. US, 57/09 Odl. US, 12/10 Odl. US, 50/10 Odl. US);
- Zakon o nepravdnem postopku (ZNP) (Uradni list SRS, št. 30/86, 20/88) (Uradni list RS, št. 87/02, 131/03 Odl. US, 77/08);
- Zakon o dedovanju (ZD) (Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78) (Uradni list RS, št. 13/94, 40/94, 82/94, 117/00, 67/01, 83/01, 73/04);
- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) (Uradni list RS, št. 80/10);
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZC) (Uradni list RS, št. 36/00, 118/06, 12/07-UPB1, 29/10);

- Obligacijski zakonik (OZ) (Uradni list RS, št. 83/01, 32/04, 28/06 Odl. US, 40/07, 97/07-UPB1);
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1) (Uradni list RS, št. 86/04, 113/05, 51/07, 67/07, 94/07-UPB1);
- Zakon o notariatu (ZN) (Uradni list RS, št. 2/07-UPB3, 33/07, 45/08);
- Zakon o prekrških (ZP) (Uradni list RS, št. 3/07-UPB4, 17/08, 21/08, 76/08, 108/09, 109/09 Odl. US);
- Zakon o varuhu človekovih pravic (ZVATCP) (Uradni list RS, št. 71/93 pop., 15/94, 56/02);
- Zakon o upravnih taksah (ZUT) (Uradni list RS, št. 114/06, 131/06, 138/06, 14/07, 42/07-UPB3, 126/07);
- Zakon o odvetništvu (ZODV) (Uradni list RS, št. 18/93, 24/96 Odl. US, 24/01, 111/05 Odl. US, 54/08);
- Zakon o sodiščih (ZS) (Uradni list RS, št. 94/07-UPB4, 45/08, 96/09);
- Zakon o vrtcih (ZVRT) (Uradni list RS, št. 100/05-UPB2, 25/08);
- Zakon o centralnem registru prebivalstva (ZCRP) (Uradni list RS, št. 1-2/99, 72/06-UPB1);
- Zakon o prijavi prebivališča (ZPPREB) (Uradni list RS, št. 9/01, 39/06, 59/06-UPB1, 111/07);
- Zakon o začasnem zatočišču (ZZZAT) (Uradni list RS, št. 20/97, 94/00, 67/02, 2/04 - v veljavi do 22.7.2005 – uporabljajo se določbe le do prenehanja statusa tujca z dovoljenjem za stalno prebivanje, ki so ga pridobili po 24. a členu);
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb (ZZZRO) (Uradni list RS, št. 65/05);
- Zakon o javnem jamstvenem in preživitinskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS) (Uradni list RS, št. 78/06-UPB2, 29/07, 31/08);
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (ZDVDTP) (Uradni list SRS, št. 41/83, 114/06, 122/07 Odl. US);
- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ) (Uradni list RS, št. 96/02);
- Zakon o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/08);
- Zakon o postopku za uveljavljanje socialno varstvenih pravic (ZPUSP) (Uradni list RS, št. 23/91, 54/92);
- Kazenski zakonik (KZ-1) (Uradni list RS, št. 55/08, 66/08, 39/09);
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP) (Uradni list RS, št. 14/07, 32/07-UPB4, 40/07, 102/07, 21/08, 23/08, 65/08 Odl. US, 68/08, 89/08 Odl. US, 118/08 Sklep US, 77/09, 29/10 Odl. US);
- Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ) (Uradni list RS, št. 3/07-UPB4, 93/07, 121/07, 45/08, 37/08, 51/10);
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) (Uradni list RS, št. 110/06-UPB1, 76/08, 40/09);
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) (Uradni list RS, št. 109/06-UPB4, 114/06, 5/08, 10/08, 73/08, 8/09, 27/10);
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) (Uradni list RS, št. 3/07-UPB1, 52/10 Odl. US);

- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN) (Uradni list RS, št. 51/06-UPB1);
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD) (Uradni list RS, št. 110/02, 142/04, 56/06 Odl. US, 114/06, 5/07, 5/08, 73/08, 8/09, 53/09);
- Zakon o osebnem imenu (ZOI-1) (Uradni list RS, št. 20/06);
- Zakon o policiji (ZPOL) (Uradni list RS, št. 14/07, 42/09, 66/09-UPB7, 22/10);
- Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP) (Uradni list RS, št. 96/04-UPB1, 23/08);
- Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP) (Uradni list RS, št. 56/99, 45/08);
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (Uradni list RS, št. 16/08).

4.2 OPIS DEL IN NALOG CSD

CSD opravlja naloge, ki so mu z zakonom poverjene kot javna pooblastila ter naloge, ki CSD nalagajo drugi predpisi. Velja konsenz, da javno pooblastilo ni vsaka naloga, ki je CSD naložena z zakonom, ampak da imajo značaj javnega pooblastila tudi tiste naloge, ki pomenijo odločanje o pravicah, obveznostih in pravnih koristih posameznika. (Katalog nalog CSD, julij 2010)

CSD lahko opravlja tudi druge storitve in naloge, če je to potrebno zaradi odpravljanja socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

Varstvo otrok in družine

Statusna razmerja

Dovolitev sklenitve zakonske zveze osebi, ki še ni stara 18 let – varstvo otrokovih pravic in koristi – če so utemeljeni razlogi, sme CSD dovoliti sklenitev zakonske zveze med otroki bratov in sester, med otroki polbratov in polsester, med skrbnikom in varovancem ter osebi, ki še ni stara 18 let.

Dovolitev sklenitve zakonske zveze iz drugih razlogov – ugotavljanje razlogov za sklenitev zakonske zveze in dovolitev sklenitve zakonske zveze med otroki bratov in sester, med otroki polbratov in polsester, med skrbnikom in varovancem.

Družinsko in partnersko svetovanje – urejanje odnosov v družini – usposabljanje družinskih članov za njihov prispevek k obstoju spreminjanju in razvoju družine s strokovno oporo v primeru nasilja med družinskimi člani, odvisnosti, težav v duševnem zdravju, stisk, brezposelnosti.

Svetovalni pogovor ob prenehanju zakonske zveze – doseči dogovor o urejanju življenja ob razpadu zakonske skupnosti in pomoč družini ter posamezniku v novem položaju. Zakonca sta vabljeni na CSD, ko le-ta prejme od sodišča tožbo ali sporazum za razvezo zakonske zveze. Seznanjena sta s posledicami, ki nastanejo z razvezo zakonske zveze

tako za njiju, kot za družino ter poučena o možnostih za rešitev problema, o zaupanju v varstvo in vzgojo mladoletnih otrok. O ugotovitvah, na podlagi razgovora, CSD pošlje poročilo sodišču.

Predhodno družinsko posredovanje – pomoč roditeljem pri sklenitvi sporazumov, s katerimi odgovorijo na odprta vprašanja ob razvezi zakonske zveze ali razpada zunajzakonske skupnosti. Potrebno je rešitvi vprašanje vzgoje in varstva skupnih otrok, se dogovoriti za preživnino ter urediti stike med otrokom in staršem.

Naloga A: pomoč staršem pri sklenitvi sporazuma o varstvu in vzgoji otrok – namen naloge je pomoč staršem pri sklenitvi dogovora med njima o tem, kje in kako bo otrok živel po razvezi.

Naloga B: pomoč pri sklenitvi sporazuma o stikih – varstvo otrokovih koristi. Otrok ima pravico do stikov z obema staršema, oba starša imata pravico do stikov z otrokom. Stiki se zagotavljajo predvsem zaradi otrokove koristi. Če se starši tudi ob pomoči CSD ne sporazumejo o stikih, odloči o tem sodišče na zahtevo enega ali obeh staršev.

Naloga C: pomoč staršem pri sklenitvi sporazuma o preživljanju skupnih otrok – varstvo otrokovih pravic.

Ugotavljanje obstoja zunajzakonske skupnosti – ugotovitev dejanskega stanja pri uveljavljanju pravic ali dolžnosti v postopkih, ki jih vodi CSD in so odvisni od vprašanja obstoja življenjske skupnosti moškega in ženske. CSD ugotavlja, ali so izpolnjeni pogoji za tako skupnost in o tem vprašanju odloči v postopku o pravic.

Razmerja med starši in otroki

Urejanje starševstva

Določitev in sprememba osebnega imena

Naloga A: soglasje k določitvi ali spremembi otrokovega imena – pravica otroka do osebnega imena. Če otrokovi starši niso živi ali ne morejo izpolnjevati starševske skrbi, določi ime otroku oseba, ki ji je zaupana za otroka v soglasju s CSD ali skrbnik zaprosi za spremembo otrokovega imena v soglasju s CSD.

Naloga B: pomoč pri sporazumu staršev glede določitve ali spremembe osebnega imena – pomoč staršem glede doseganja sporazuma ter varstvo otrokovih koristi. Določitev ali sprememba osebnega imena otroku.

Naloga C: izdelava mnenja v sporu med starši glede spremembe osebnega imena – podaja mnenja sodišču o otrokovih koristih.

Priznanje in/ali izpodbijanje očetovstva in materinstva

- Naloga A:* priznanje očetovstva/materinstva – varstvo otrokovih pravic in koristi.
- Naloga B:* izpodbijanje očetovstva/materinstva – varstvo otrokovih pravic in koristi.
- Naloga C:* pomoč pri sodnem ugotavljanju očetovstva/materinstva – postavitve skrbnika za poseben primer in svetovanje skrbniku in svetovanje polnoletnemu otroku za vložitev tožbe za ugotavljanje očetovstva.

Pomoč pri varstvu otrokove koristi v sodnih postopkih

- Naloga A:* mnenje sodišču o koristi otroka glede preživljanja skupnih otrok – varstvo otrokovih pravic in koristi.
- Naloga B:* mnenje glede sporazuma o varstvu otrok – pomoč staršem pri sklenitvi dogovora med njima o tem, kje in kako bo otrok živel po razvezi.
- Naloga C:* oblikovanje mnenja o otrokovi koristi glede stikov – ugotoviti, ali so stiki v otrokovo korist in kakšna oblika stikov je zanj primerna.
- Naloga Č:* obvestila o uskladitvi preživnin – valorizacija preživnin na podlagi sklepa Vlade RS.
- Naloga D:* ugotavljanje preživninske dolžnosti pri odpustu iz državljanstva – zagotoviti materialno varnost tistim otrokom in/ali staršem, ki niso sposobni za delo in nimajo dovolj sredstev za življenje.

Odločanje o odtujitvi oziroma obremenitvi otrokovega premoženja – varstvo otrokovih koristi v primeru odtujitve ali obremenitve otrokovega premoženja. Starši smejo s privolitvijo CSD odtujiti ali obremeniti stvari iz premoženja svojega otroka samo zaradi njegovega preživljanja, vzgoje in oskrbe ali izobrazbe, ali če to zahteva kakšna druga njihova korist.

Izpolnjevanje starševske skrbi

Pomoč pri sklenitvi sporazuma o sporih, če starši niso enotni pri izpolnjevanju starševske skrbi – varstvo otrokovih interesov, če si starši niso med seboj enotni pri izpolnjevanju starševske skrbi, predvsem o odločitvah, ki bistveno vplivajo na otrokov prihodnji razvoj.

Predlog sodišču za podaljšanje starševske skrbi staršem čez otrokovo polnoletnost ali predlog za prenehanje podaljšanja - varstvo interesov polnoletne osebe s posebnimi potrebami.

Predlog sodišču za pridobitev poslovne sposobnosti – varstvo otrokovih pravic in koristi.

Predlog sodišču za odvzem/vrnitev starševske skrbi staršem

Naloga A: predlog sodišču za odvzem starševske skrbi staršem – varstvo zlorabljenih, trpinčenih in zanemarjenih otrok.

Naloga B: predlog sodišču za vrnitev starševske skrbi.

Mnenja CSD izven sodnih postopkov

Naloga A: mnenje o ogroženosti otroka zaradi socialnega položaja družine za sprejem otroka v vrtec – podaja mnenja vrtcu o socialnih razmerah družine in ali gre za ogrožanje otroka zaradi neugodnega socialnega položaja celotne družine.

Naloga B: mnenje o prešolanju otroka – podaja mnenja osnovni šoli o prešolanju učenca na drugo šolo v smislu varovanja njegovih koristi ter ugotavljanje socialnih razmer družine v kateri otrok živi, kako lahko prešolanje vpliva na otrokov nadaljnji razvoj.

Naloga C: strokovno poročilo o otroku pri usmerjanju otrok s posebnimi potrebami – priprava strokovnega poročila o otroku, ki ga pripravi strokovni delavec kot sodelujoči pri komisiji za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Posebno varstvo otrok in mladostnikov

Ukrepi CSD za varstvo otrok

Ukrepi za vzgojo in varstvo otroka in njegovih koristi – izvajanje ukrepov za vzgojo in varstvo otroka ali kakšne druge otrokove koristi, zlasti tako, da spremlja psihofizični razvoj otrok, ki živijo v neugodnih življenjskih razmerah ali pri katerih je ogrožen njihov razvoj.

Odvzem otroka – varstvo otroka.

Oddaja otroka v zavod – varstvo otroka in umik otroka iz njegovega okolja na predlog staršev ali na pobudo CSD.

Varstvo otrokovih premoženjskih koristi – varovanje otrokovih premoženjskih interesov, kadar starši svoje pravice in dolžnosti upravljanja otrokovega premoženja ne opravljajo v redu ali kadar ogrožajo njegove premoženjske koristi.

Rejništvo – posebna oblika varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi veljavne zakonodaje in je namenjeno otrokom, ki začasno krajši ali daljši čas ne morejo prebivati v biološki družini. Pri ukrepu rejništva država prevzema skrb za otroka z namestitvijo v drugo – rejniško družino. S tem deli skrb za oskrbo in vzgojo otroka na rejniško družino, matično družino in CSD, kar pomeni, nenehno sodelovanje, dogovarjanje in preverjanje. Naloge so urejanje namestitve otroka v rejniško družino, spremljanje rejništva, delo s kandidati za rejnike, izdelava ocene o primernosti, vpis v register, urejanje statusa rejnika, izobraževanje rejnikov, skupnostno in skupinsko socialno delo.

Skrbništvo nad otroki

Naloga A: postavitvev skrbnika za poseben primer – varstvo otrokovih pravic in koristi s postavitvijo skrbnika za poseben primer v primeru spora med njim in starši, za sklenitev posameznih pravnih opravil med njimi, in če so njihove koristi v navzkrižju.

Naloga B: privolitev odtujitve ali obremenitve otrokovega premoženja, odobritev pravnih poslov otroka – varstvo otrok in njihovih premoženjskih in drugih pravic.

Naloga C: postavitvev/prenehanje stalnega skrbnika otroku – varstvo pravic in koristi otroka, ki nima staršev ali za katerega starši ne skrbijo.

Posvojitve – vključitev otroka v družino, kjer bo imel najboljše možnosti za zdravo rast in razvoj. Naloga CSD se nanašajo na delo s posvojitelji, na posvojitvev, na enostransko posvojitvev, posvojitvev, ko je posvojitelj tudi državljan in posvojitvev otroka tujega državljana.

Obravnava otrok in mladoletnikov

Obravnava otrok in mladoletnikov zunaj sodnega postopka

Naloga A: obravnava otrok zaradi suma storitve prekrškov ali kaznivih dejanj – pomoč in obravnava otrok s težavami v odraščanju.

Naloga B: obravnava otrok in mladoletnikov s težavami v odraščanju – pomoč otrokom in mladoletnikom pri prepoznavanju in reševanju težav v odraščanju.

Odloženi pregon – doseči, da mladoletnik s plačilom, delom ali kako drugače povrne škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem, ali opravi kakšno splošno koristno delo.

Obravnava mladoletnika v pred kazenskem postopku – spremljanje in pomoč mladoletniku v pred kazenskem postopku.

Obravnava mladoletnika v kazenskem postopku in v postopku o prekršku – spremljanje in pomoč mladoletniku med postopkom.

Vzgojni ukrepi po Kazenskem zakoniku – namestitev mladoletnika v vzgojni zavod ali zavod za usposabljanje, namestitev mladoletnika v prevzgojni dom, doseči poravnavo z oškodovancem, doseči mladoletnikovo delo v korist humanitarnih organizacij, doseči mladoletnikovo osebno opravičilo oškodovancu.

Varstvo odraslih

Naloge za preprečevanje nasilja v družini – preprečiti izvajanje nasilja v družini, krepitev moči žrtve, podpora pri urejanju statusnih in odnosnih zadevah.

Obravnava odraslih storilcev kaznivih dejanj – obravnava polnoletnih v sodnem in kazenskem postopku, po kazenska pomoč posamezniku in družini, svetovanje obsojeni osebi in njegovi družini, omogočanje uspešnega vključevanja obsojenca v okolje, dodeljevanje nalog glede nadomestne kazni in uklonilnega zapora.

Priznanje statusa odrasle invalidne osebe – postopek odločanja o statusu in pravicah, vključitev v vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, vključitev v institucionalno varstvo, pravica do izbire družinskega pomočnika, izbor izvajalca institucionalnega varstva v drugi družini in namestitev upravičenca, pravica gluhe osebe do tolmača.

Skrbništvo – predlog za odvzem/vrnitev poslovne sposobnosti, imenovanje/razrešitev začasnega skrbnika, imenovanje/razrešitev skrbnika, spremljanje skrbnikovega dela, reševanje sporov zoper delo skrbnika, neposredno izvajanje skrbniških nalog, imenovanje/razrešitev skrbnika za poseben primer, varstvo pravic v primeru kolizije interesov, varstvo oseb neznanega bivališča.

Uporabniki s težavami v duševnem zdravju – naloge za obravnavo oseb s težavami v duševnem zdravju, predlog za sprejem osebe na zdravljenje brez privolitve v oddelek pod posebnim varstvom in v varovani oddelek socialno varstvenega zavoda.

V Sloveniji, tako kot v številnih državah EU, socialno kmetijstvo še ni organizirano. Gre za več dejavnosti, predvsem pa gre za obliko razvoja prostovoljnega dela, ki danes ni podprto s konkretnimi politikami niti s strani inštitucij. Povečuje se zanimanje za uporabo novih pozitivnih učinkov kmetovanja/vrtnarjenja, kot tudi stik z domačimi živalmi, kar pozitivno vpliva na kakovost življenja različnih skupin ljudi s posebnimi potrebami. To je inovativen pristop, ki se nahaja v dveh konceptih: večnamensko kmetijstvo in skupnosti, ki temeljijo na socialno/zdravstvenega varstvu. (Di Iacovo in O`Connor, 2009, str. 78)

Krizne intervencije – niso naloge v okviru javnih pooblastil, kot tudi ne naloge po zakonu. Te naloge CSD izvajajo kot osnovno strokovno socialno delo – pomoč človeku v stiski. Značilnost teh nalog je, da obstaja pritožnik, ki se sklicuje na moralno dolžnost reagiranja CSD ali pa se uporabnik sam obrne na CSD ali pa CSD sam zazna krizni položaj, ki ni posebej zakonsko opredeljen.

Materialna pomoč

Po predvidenem vstopu v EU, bo morala Slovenija uporabljati za delavce, državljane drugih držav članic, določbe slovenskih predpisov, ki se nanašajo na sistem socialne varnosti. Državljanji drugih držav članic in njihovi družinski člani, bodo na temelju zaposlitve ali samozaposlitve v RS, praviloma pridobivali pravice do denarnih dajatev in do zdravstvenih storitev pod enakimi pogoji in v enakem obsegu kot državljani RS. Uresničevanje Uredbe 1408/71/EEC po pridružitvi RS ES bo lahko povezano z upravnimi težavami in s povečanimi odhodki iz zavodov za zavarovanja in državnega proračuna, ter do povečanega izvoza denarnih dajatev v druge države članice. Morda bi bilo smiselno pred uveljavitvijo Uredbe analizirati učinke uresničevanja Uredbe za vse veje zavarovanj in za družinske prejemke. V okviru pravnega reda ES/EU ima vsaka država članica pravico samostojno določati in spreminjati sisteme socialne varnosti, ki obsegajo socialna zavarovanja in družinske prejemke, vendar morajo biti enake vrste pravic do denarnih in zdravstvenih dajatev zagotovljene domačim državljanom in državljanom drugih držav članic. (Bubnov Škoberne, 2003, str. 9 in 22)

Denarne socialne pomoči – ugotavljanje upravičenosti do denarne socialne pomoči, izredne pomoči, enkratne izredne pomoči, trajne denarne socialne pomoči, postopek ugotavljanja upravičenosti do denarne socialne pomoči po uradni dolžnosti.

Oprostitev – postopek v zvezi z oprostitvami plačil socialno varstvenih storitev.

Ugotavljanje izpolnjevanja pogojev za pridobitev pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev

Starševsko varstvo in družinski prejemki – postopek za porodniški dopust, porodniško nadomestilo, očetovski dopust, očetovsko nadomestilo, dopust za nego in varstvo otroka, nadomestilo za nego in varstvo otroka, posvojiteljski dopust, posvojiteljsko nadomestilo, pravice iz naslova krajšega delovnega časa, pravica do plačila prispevkov za socialno varnost, pravica do plačila prispevkov za socialno varnost pri negi in varstvu dveh otrok, pravica do plačila prispevkov za socialno varnost v primeru štirih ali več otrok, starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka, delno plačilo za izgubljeni dohodek, državne štipendije.

V vsaki družbi bi morala biti pravica do preživetja temeljna človekova pravica. Človek si sredstva za preživetje zagotavlja na različne načine, vendar večina prebivalstva si sredstva zagotavlja z delom. Temeljna dolžnost države bi morala biti, da ustvarja dejanske in pravne možnosti za zaposlitev in za različne oblike dela. V sistemu socialne varnosti so določene pravice in dolžnosti za zagotavljanje varnosti dohodka za osebe, ki začasno ali trajno ne morejo ustvarjati dohodkov. Posameznik ne more ustvarjati dohodkov v primeru nezmožnosti za delo, zaradi naravnih socialnih primerov, kot na primer bolezni, materinstvo, invalidnost, starost in v primeru ekonomskega socialnega primera

brezposelnosti, ko ne more dobiti zaposlitve. Z denarnimi dajatvami se brezposelni osebi nadomešča izpadli dohodek oziroma njegov del ali pa se brezposelni osebi zagotavljajo samo minimalna sredstva za preživljanje. Slovenska pravna ureditev socialne varnosti v primeru brezposelnosti je ocenjena in analizirana glede na mednarodne akte, tuje ureditve in slovenske ustavne in zakonske določbe. Slovenska ureditev temelji na enakih izhodiščih in vsebinsko podobno ureja vrste pravic kot nemška zakonska ureditev. S pravnega vidika je nemški sistem določen tako, da na pravno primernejši način kot slovenski določa nastanek in prenehanje pravic ter uresničevanje osebnih in javnih interesov v primeru brezposelnosti v skladu z namenom pravic. (Bubnov Škoberne, 1997, str. 11, 12)

Socialno varstvene storitve

Pravna podlaga Socialno varstvenih storitev je ZSV ter Pravilnik o normativih socialno varstvenih storitev. (Ur. l. RS, št. 52/95, 2/98, 19/99, 28/99, 127/03, 125/04, 60/05)

Prva socialna pomoč

Prva socialna pomoč je socialno varstvena storitev, ki je zagotovljena vsem tistim, ki se znajdejo v socialni stiski ali težavi in si sami ne morejo pomagati. Pomoč obsega prepoznavanje in opredelitev stiske ali težave, oceno mogoče rešitve, seznanitev upravičenca s socialno varstvenimi storitvami in dajatvami, z obveznostmi, ki sledijo njegovi izbiri ter predstavitev mreže in programov izvajalcev, ki upravičencu lahko nudijo pomoč ter dogovor o iskanju možnih rešitev njegovih težav.

Uporabnik je vsakdo, ki se znajde v stiski ali težavi. Odločitev za pomoč je prostovoljna, brezplačna in lahko je anonimna.

Osebna pomoč

Osebna pomoč obsega svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi posamezniku omogočili da razvija, dopolnjuje, ohranja in izboljšuje svoje socialne zmožnosti.

Svetovanje – strokovna pomoč posamezniku v stiskah ali težavah, ki jih sam ne zna ali ne zmore odpraviti, je pa pripravljen spremeniti svoje vedenje in poiskati primerne rešitve.

Urejanje – strokovna pomoč posamezniku, ki je zašel v stiske in težave zaradi osebnostnih in vedenjskih posebnosti in pri tem ogroža druge osebe.

Vodenje – podpora posamezniku, ki je zaradi duševne prizadetosti, duševne bolezni ali drugih osebnostnih težav začasno ali trajno nesposoben za samostojno življenje.

Pomoč družini za dom

Pomoč družini za dom obsega strokovno svetovanje in pomoč družini pri urejanju odnosov med družinskimi člani, pri skrbi za otroke ter usposabljanje družine za opravljanje njene vloge v vsakdanjem življenju. Uporabniki pomoči so posamezniki in družine v primerih, ko socialne stiske in težave izhajajo iz neurejenih odnosov in so rešljive le s spremembami odnosov v celotni družini. Pomoč se nudi tudi, kadar družina išče strokovno svetovanje in pomoč pri skrbi za otroke ter kadar družina potrebuje za obstanek in razvoj trajnejšo podporo in vodenje zaradi stisk in težav dveh ali več družinskih članov.

Pomoč družini na domu

Pomoč družini na domu je oblika praktične pomoči in storitev posameznikom, ki jim vsaj za določen čas nadomesti potrebo po eni od oblik institucionalnega varstva. To so osebe, ki jim preostale psihofizične sposobnosti omogočajo, da z občasno organizirano pomočjo drugega, ohranjajo zadovoljivo duševno in telesno počutje in lahko funkcionirajo v znanem bivalnem okolju, vendar zaradi starosti ali hude invalidnosti ne zmorejo skrbeti sami zase, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali pa zanje nimajo možnosti. Storitve se prilagodi potrebam posameznikov in obsega gospodinjsko pomoč, pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. Upravičenci do pomoči so osebe stare nad 65 let, ki so nesposobne za samostojno življenje, osebe s statusom invalida po ZDVRTPO, invalidne osebe, ki jim je priznana pravica do tuje nege in pomoči, kronično bolne osebe z dolgotrajnimi okvarami zdravja, hudo bolni otrok ali otrok s težko motnjo v telesnem ali težko in najtežjo motnjo v duševnem razvoju.

Naloge centra za socialno delo v vlogi koordinatorja v lokalni mreži pluralnih programov socialnega varstva

- Koordinacija v pluralni mreži na ravni storitev,
- Koordinacija v pluralni mreži na ravni razvijanja skupnosti,
- Povezovanje sistema na lokalni ravni,
- Spodbujanje novih programov,
- Organizacija strokovne podpore izvajalcem iz nevladnega in zasebnega sektorja,
- Regijska koordinacija za pomoč žrtvam in obravnavo nasilja v družini,
- Regijska koordinacija izvajalcev nadomestne zaporne kazni.

5 PREDVIDENA VIZIJA V SMISLU SPREMENJENE ZAKONODAJE, PLANSKI DOKUMENTI TER VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Strategija razvoja Slovenije opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije ter razvojne prioritete z akcijskimi načrti. Ne osredotoča se le na gospodarska vprašanja, temveč vključuje tudi socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna vprašanja. Bistvo strategije je celovita blaginja vsakega posameznika. Ključni nacionalni cilji 2006-2013 so tudi:

- trajnostno povečanje blaginje in kakovosti življenja vseh posameznikov in posameznic,
- izboljšanje možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in aktivno življenje z vlaganji v učenje, izobrazbo, kulturo, bivalne pogoje in druge vire za uresničevanje osebnih potencialov,
- zmanjševanje socialnih tveganj za najbolj ranljive skupine, zmanjševanje revščine in socialne izključenosti.

Četrta razvojna prioriteta Strategije razvoja Slovenije je »Moderna socialna država in večja zaposlenost«, katera zajema izboljšanje prilagodljivosti trga dela, modernizacijo sistemov socialne zaščite ter zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti. (VLADA RS, 2011)

Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2006-2010 ustreza viziji in ciljem razvoja Slovenije, ki so opredeljeni v Strategiji razvoja Slovenije.

Dolgoročni cilj Slovenije je trajnostno izboljšanje blaginje njenih prebivalcev, za to pa je potrebno v naslednjih desetih letih preseči povprečno gospodarsko rast razvitosti v EU in zmanjšati tveganja na področju socialne varnosti. Strategija opozarja, da bo obdobje, ki je pred nami, v celotni socialni politiki zahtevalo modernizacijo sistemov socialne zaščite, večjo ciljno usmerjenost ukrepov socialne politike, uveljavljanje različnih oblik javno-zasebnega partnerstva, večjo stopnjo poslovne racionalizacije socialnih sistemov ter večjo odgovornost posameznikov. Vse to velja tudi za področje socialnega varstva.

Temeljni cilj politike socialnega varstva je posamezniku in njegovi družini zagotoviti strokovno pomoč in nujne materialne vire za dostojno življenje in ohranitev človeškega dostojanstva v primerih, ko si osnovne socialne varnosti ne more zagotoviti sam. Državni zbor RS, Vlada RS, MDDSZ in drugi nosilci NPSV, bodo ob upoštevanju temeljnega cilja in z izvajanjem NPSV, uresničevali naslednje cilje:

1. prispevati k večji socialni vključenosti posameznikov in povezanosti slovenske družbe,
2. izboljšati dostop do storitev in programov,

3. doseči večjo učinkovitost pri dodeljevanju denarne socialne pomoči ter izboljšati kakovost storitev in programov ter hkrati povečati njihovo ciljno usmerjenost in učinkovitost,
4. krepiti strokovno avtonomijo, upravljavsko samostojnost in racionalno poslovanje na področju socialnega varstva.

Za doseganje posameznih ciljev so določene strategije, ki se med seboj prepletajo in dopolnjujejo ter ukrepi znotraj posamezne strategije ali cilja.

Ukrepi za izvedbo četrtega cilja so namenjeni izvajalcem socialnega varstva za zagotavljanje boljše storitve uporabnikom. Država bo izvajalcem javnih storitev in programov določila cilje, ki jih morajo le-ti doseči v določenem razvojnem obdobju.

Strategija C, četrtega člena NPSV, določa spremembo vloge CSD pri usklajevanju in financiranju storitev in programov in ukrepe za doseganje cilja, ki so:

1. Sprememba nalog, ki jih izvajajo CSD, tako da se:
 - spremeni vrsta in obseg storitev (CSD izvajajo socialno preventivo, prvo socialno pomoč ter svetovanje in organiziranje pomoči),
 - spremeni vrsta in obseg javnih pooblastil (zlasti na področju družinskega prava in odločanja o socialnih transferjih),
 - dodajo nove naloge (spremljanje socialnega stanja v okolju – socialni monitoring, spodbujanje in razvoj socialnih programov, usklajevanje izvajalske mreže, financiranje in spremljanje izvajanja programov) ter
 - postopoma prenese izvajanje programov javne službe na druge izvajalce.
2. Določiti nove pristojnosti pri napotitvah uporabnikov k izvajalcem programov in storitev javne službe na področju socialnega varstva tako, da so ti dolžni sprejeti uporabnika, ki ga je k njim napotil CSD, pri čemer je pri napotitvi obvezno treba upoštevati željo uporabnika in njegovo izbiro storitve ali programa ali njegovo odločitev, da se ne bo odločil za vključitev v nobeno od možnih storitev ali programov.
3. Izvesti prenos odločanja o nekaterih ukrepih iz družinskega prava s CSD na sodišča, z možnostjo sprejemanja začasnih ukrepov CSD.
4. Normativno opredeliti funkcijo osrednjega koordinatorja vseh ključnih izvajalcev in določiti mehanizme za izvajanje usklajevalne vloge CSD v lokalni skupnosti.
5. Na novo opredeliti obseg in vrsto storitev javne službe, ki so izključno v pristojnosti CSD, za ostale storitve in programe pa z javnimi razpisi dobiti usposobljene in ustrezne izvajalce.

6. Zagotoviti, da lokalni CSD zaradi večje učinkovitosti ostanejo še naprej samostojni subjekti ali z drugimi mehanizmi zagotoviti njihovo strokovno avtonomijo.
7. Zagotoviti druge mehanizme, s katerimi bodo CSD postali skupna izvajalska služba države in lokalne skupnosti.
8. Vzpostaviti sistem obveznega sklepanja pogodb med CSD in verificiranimi izvajalci posameznih storitev ali programov ter izdelati sistem napotnic, ki so podlaga za izvajanje in plačevanje individualnih programov.
9. Določiti neposredno odgovornost CSD, da v lokalni skupnosti, v kateri ni preventivnega ali razvojnega programa, vzpostavi vsaj en tak program glede na posebnosti okolja ali obseg problematike.
10. Zagotoviti podlage, da bodo CSD prevzeli odgovornost za spodbujanje in uvajanje novih programov in izvajalcev storitev ter programov socialnega varstva, vključevanje izvajalcev v mrežo pri razreševanju posameznega primera, vodenje primera na ravni mreže in nadzorovanje dela izvajalcev v mreži.
11. Za financiranje storitev in programov, ki so za uporabnika brezplačni, bodo CSD pogodbenim (pod)izvajalcem sredstva za financiranje zagotovili iz javnih virov na podlagi enotnih meril.
12. Omogočiti pogoje, da se izvajanje posebno zahtevnih storitev ali storitev, ki jih uporablja zelo majhno število uporabnikov lokalne skupnosti ali pri katerih je mogoče doseči večjo učinkovitost, če se organizirajo na regionalni ravni, organizira na regionalni ravni (za več CSD skupaj).
13. Organizirati nekatere servisne dejavnosti izvajalcev, ki niso neposredno vezane na izvajanje storitev, kot so na primer vzdrževanje računalniških programov in notranji revizor, po regionalnem načelu.
14. Pripraviti reorganizacijo CSD v skladu z izhodišči v drugih ukrepih in jo na modelu preskusiti.

Z novim zakonom se odločanje o znižanju plačila za programe vrtcev o subvencioniranju najemnin stanovanj in odločanje o pravici do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje z občin prenese na CSD (6. člen ZUPJS). Prenos nalog pa hkrati pomeni tudi prenos kadra (60. člen ZUPJS). Na MDDSZ je bila za izvedbo prenosa kadra z občin na CSD oblikovana delovna skupina, v katero so bili vključeni tudi predstavniki občin. Delovna skupina je pregledala posamezna delovna mesta na občini in primerljiva delovna mesta na CSD in se dogovorila za posamezne korake izvedbe te naloge. CSD bodo zaposlovali kader za vodenje postopka po ZUPJS, za vodenje drugih strokovnih nalog in za administrativna dela. Strokovni delavci na CSD ne bodo več delali na uveljavljanju posamezne pravice (kot do sedaj), ker ZUPJS posamezne pravice združuje v en postopek, ta pa bo glede vodenja

in odločanja zahtevnejši. Vodenje postopka po ZUPJS je po »Uredbi o izobrazbi, ki jo morajo imeti zaposleni za vodenje in odločanja v upravnem postopku in o strokovnem izpitu iz upravnega postopka« najzahtevnejši upravni postopek, ki ga lahko vodijo zaposleni, ki imajo najmanj visoko strokovno izobrazbo ter opravljen strokovni izpit iz upravnega postopka. CSD bodo kader z občin razporejali na različna delovna mesta, odvisno predvsem od primernosti kadra oziroma od stopnje in smeri izobrazbe delavcev. Kader, ki se bo prenesel z občin na CSD, mora izpolnjevati pogoje v skladu z 69. členom ZSV. Strokovni delavci, ki bodo preneseni z občin, bodo strokovni izpit iz socialnega varstva morali opraviti v roku enega leta od sklenitve delovnega razmerja. Občine lahko za prenos na CSD predlagajo tudi strokovnega delavca, ki do sedaj na občini ni opravljal nalog, povezanih z odločanjem o pravicah ali subvencijah, ki se z ZUPJS prenašajo na CSD, če ima ustrezno izobrazbo oziroma izpolnjuje zahtevane pogoje. Prenos delavcev z občin na CSD mora biti izveden tako, da bo delavec ohranil statusne in delovne pogoje ter plačni razred oziroma se mu ti pogoji s prenosom ne bodo poslabšali. V skladu s 73. členom Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02, 79/06, 46/07, 103/07, 45/08, 83/09) imajo ti delavci varovane pravice najmanj eno leto. Postopek zaposlovanja na CSD je v pristojnosti direktorjev CSD, zato bo tudi (dokončna) izbira kadra z občin za potrebe posameznega CSD v pristojnosti direktorjev. V primeru, da kader na določeni občini ne bo ustrezal zaposlitvenim pogojem ali prenos ne bo mogoč zaradi drugih razlogov, se bo kader na CSD zagotovil iz drugih virov. (Navodila MDDSZ, št. 012-15/2010)

5.1 ZAKON O UVELJAVLJANJU PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV

ZUPJS določa vrste denarnih prejemkov, subvencij in plačil, meje dohodkov, ki se upoštevajo pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, katere so odvisne od materialnega položaja posameznikov ter višino pravic iz javnih sredstev in postopek njihovega uveljavljanja. Pravice iz javnih sredstev se uveljavljajo po načelih enotnosti, pravične razdelitve javnih sredstev, ekonomičnosti, ciljne usmerjenosti prejemkov in po načelu spoštovanja človekovega dostojanstva. Pravice iz javnih sredstev so odvisne od materialnega položaja osebe, o katerih po ZUPJS odločajo CSD in se izplačujejo iz proračuna države ali lokalne skupnosti. CSD odločajo po ZUPJS o pravicah do naslednjih denarnih prejemkov:

- otroški dodatek,
- denarne socialne pomoči,
- varstveni dodatek in
- državne štipendije.

CSD odločajo po ZUPJS o pravicah do naslednjih subvencij in plačil:

- znižanju plačila za programe vrtca,
- dodatni subvenciji malice za učence in dijake,
- subvenciji kosila za učence,
- subvenciji prevozov za dijake in študente,
- oprostitvi plačil socialno varstvenih storitev,

- prispevku k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika,
- subvenciji najemnine neprofitnega, najemnega stanovanja, namenskega najemnega stanovanja, bivalne enote, tržnega najemnega in hišniškega stanovanja,
- pravici do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev,
- pravici do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za državljane RS s stalnim prebivališčem v RS.

Denarne prejemke po novem zakonu vlagatelj uveljavlja po naslednjem vrstnem redu:

1. otroški dodatek,
2. denarna socialna pomoč,
3. varstveni dodatek,
4. državne štipendije.

Pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev se pri ugotavljanju materialnega položaja upoštevajo s tem zakonom določene osebe, njihov dohodek in premoženje.

S sprejetjem ZSVarPre naj bi se vsi socialni transferji uveljavljali na CSD z enotno vstopno točko, kar bi zagotavljalo večjo preglednost in predvsem pravično dodelitev denarno socialnih transferjev. Tak način dela smo pred leti že preizkusili na lokalnem nivoju in ni prinesel pričakovanih rezultatov. Razen vstopne točke, ne bo prinesel nič novega. Ta sprememba ne bo zagotavljala niti preglednosti, niti pravičnosti. Edini cilj države je omejevanje potrošnje in ukinjanje oziroma zmanjševanje pravic. Že sedaj je več kot očitno, da bodo nekateri dosedanji upravičenci ob pravico. To pa nima nič s preglednostjo, saj jim dosedanja zakonodaja pomoč jamči, nova pa ukinja.

5.2 ZAKON O SOCIALNO VARSTVENIH PREJEMKIH

ZSVarPre ureja pravico do denarne socialne pomoči in pravico do varstvenega dodatka, upravičence, pogoje za upravičenost do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, njuno višino, obdobje dodelitve, način usklajevanja in izplačevanja, postopek ugotavljanja neupravičeno prejete denarne socialne pomoči, njegove posledice in način vračila neupravičeno prejete denarne socialne pomoči, financiranje, nadzor in zbirko podatkov. Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek sta socialno varstvena prejemka, namenjena tistim posameznikom, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere sami ne morejo vplivati. Z denarno socialno pomočjo se upravičencu do nje, za čas prebivanja v RS, zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogočajo preživetje. Z varstvenim dodatkom se upravičencu do njega za čas prebivanja v RS zagotavljajo sredstva za kritje življenjskih stroškov, ki nastanejo v daljšem časovnem obdobju (stroški z vzdrževanjem stanovanja, nadomeščanje trajnih potrošniških dobrin) in niso stroški za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb. Prejemniki denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka ne morejo biti v ugodnejšem socialnem položaju od tistega, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela. V sistem uveljavljanja socialno varstvenih prejemkov po ZUJPS se prenesejo tudi naslednji prejemki: državna pokojnina, nadomestilo za invalidnost in varstveni dodatek.

Državna pokojnina je prejemek, ki se ob dopolnitvi določene starosti zagotavlja osebam, določenim z zakonom, ki niso dopolnile minimalne zavarovalne dobe za priznanje pravice do pokojnine. Namen pravice do državne pokojnine je zagotoviti sredstva za preživljanje tistim osebam, ki nimajo pravice do pokojnine niti iz slovenskega sistema socialnega zavarovanja, niti iz tujega sistema pokojninskega zavarovanja. Pravica do državne pokojnine je pravica, ki upravičencem zagotavlja socialno varnost in ni vezana na status zavarovanca, ki ga ta pridobi na podlagi dela in vplačanih prispevkov. Glede na socialno varstveno naravo pravice se bo omenjena pravica prenesla v sistem uveljavljanja socialno varstvenih prejemkov. Upravičencem, ki državno pokojnino potrebujejo za preživetje, se bo ta znesek za preživetje, v okviru denarne socialne pomoči povišal, država pa ne bo več zagotavljala sredstev tistim, ki bi sicer pogoje za državno pokojnino po zdaj veljavni ureditvi izpolnjevali, vendar pa pravice ne potrebujejo za preživetje.

Nadomestilo za invalidnost je denarni prejemek, namenjen preživetju, in sicer tistim osebam, ki imajo status invalida po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb. Ker je bil ta zakon razveljavljen z ustavno odločbo z namenom, da država na novo uredi prejemek za to kategorijo invalidov, je edino pravilno, da se tudi nadomestila za invalidnost prenesejo v sistem socialno varstvenih prejemkov, posebne pravice invalidov pa se uredijo s predpisi s področja varstva invalidov.

Z vsem navedenim zakona težita k zagotavljanju ciljev, kot preprečevanje neupravičenega kopičenja socialnih transferjev, s tem omogoča večjo pravičnost, manjša možnost zlorab, vzpodbuja zaposlitev, vzpodbuja preprostejši sistem za uporabnika ter vzpostavlja preprostejši sistem za pristojni organ.

5.3 SOCIALNO VARSTVENE PRAVICE IZ JAVNIH SREDSTEV

CSD odločajo o pravicah z zakonom določenim vrstnim redom, ki ga je vlagatelj dolžan upoštevati. Z določitvijo vrstnega reda se preprečuje neupravičeno kopičenje pravic, hkrati pa tudi neupravičeno povečanje pravice, ki jo uveljavlja vlagatelj, do česar bi prišlo, če zakon ne bi uredil tudi posledic ob neuveljavljanju posamezne pravice. CSD je vlagatelja dolžan opozoriti na vrstni red in posledice njegovega neupoštevanja. Če vlagatelj ne uveljavlja katerega izmed denarnih prejemkov, ki je po vrstnem redu pred pravico, ki jo uveljavlja, se denarni prejemek upošteva, kot če bi mu bil dodeljen. Zakon vzpostavlja centralno zbirko podatkov pravic iz javnih sredstev. Ministrstvo, pristojno za socialne zadeve, mora vzpostaviti enoten informacijski sistem, ki bo vseboval podatke iz zbirk podatkov, potrebne za odločanje o vseh pravicah iz javnih sredstev. S tem bo omogočeno lažje odločanje, prav tako pa tudi lažje načrtovanje politike povečevanja socialne vključenosti, spremljanje stanja ter izvajanje znanstvenoraziskovalne in statistične dejavnosti.

Obremenitev državnega proračuna se zaradi spremembe višine posameznih pravic pri denarnih prejemkih (otroški dodatek, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek, državne štipendije) poveča za 11.429.090 EUR.

5.3.1 Otroški dodatek

Z otroškim dodatkom se staršem oziroma otrokom zagotovi dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje. Pravico do otroškega dodatka ima eden izmed staršev oziroma druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v RS, in sicer do 18. leta starosti otroka, če izpolnjuje tudi druge pogoje po zakonu, ki ureja družinske prejemke.

Tabela 1: Znesek otroškega dodatka po razredih

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Znesek otroškega dodatka za otroka do konca osnovne šole ali do 18. leta (v evrih)			Znesek otroškega dodatka za otroka v srednji šoli, vendar najdlje do 18. leta (v evrih)		
		1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok	1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok
1	do 18 %	114,31	125,73	137,18	168,31	179,73	243,55
2	nad 18 % do 30 %	97,73	108,04	118,28	142,73	153,04	206,88
3	nad 30 % do 36 %	74,48	83,25	91,98	110,48	119,25	162,89
4	nad 36 % do 42 %	58,75	67,03	75,47	85,75	94,03	128,58
5	nad 42 % do 53 %	48,04	56,06	64,03	68,04	76,06	103,27
6	nad 53 % do 64 %	30,44	38,10	45,71	43,44	51,10	71,17
7	nad 64 % do 82 %	22,83	30,44	38,10	28,83	36,44	49,65
8	nad 82 % do 99 %	19,88	27,50	35,11	19,88	27,5	34,69

Vir: Uradni list RS, št. 62/2010

5.3.2 Denarna socialna pomoč

Zakon o socialno varstvenih prejemkih ureja pravico do denarne socialne pomoči, pogoje za upravičenost do denarne socialne pomoči, njeno višino, obdobje dodelitve, način usklajevanja in izplačevanja, postopek ugotavljanja neupravičeno prejete denarne socialne pomoči, njegove posledice in način vračila neupravičeno prejete denarne socialne pomoči, financiranje, nadzor in zbirko podatkov. Denarna socialna pomoč je namenjena tistim posameznikom, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere sami ne morejo vplivati. Z denarno socialno pomočjo se upravičenost do nje, za čas prebivanja v RS, zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki si zase in za svoje družinske člane sredstev v višini minimalnega dohodka ne morejo zagotoviti iz razlogov, na katere niso mogle oziroma ne morejo vplivati, in so uveljavljale pravico do denarnih prejemkov po drugih predpisih in pravico do oprostitev in olajšav po ZUPJS. Prejemnik denarne socialne pomoči ne more biti v ugodnejšem socialnem položaju od tistega, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela. Namen novega zakona je zaradi spremenjenih družbeno ekonomskih razmer določiti nove vrednosti osnovnega zneska minimalnega dohodka za odpravo razkoraka med višino socialnih transferjev, ki so indeksirani na podlagi splošne rasti cen življenjskih potrebščin, in cenami osnovnih življenjskih potrebščin, ki jih za zadovoljevanje svojih potreb kupuje

prebivalstvo z dna dohodkovne lestvice. Upravičenost do denarne socialne pomoči je povezana s pripravljenostjo delati oziroma izboljšati svoj položaj.

5.3.3 Varstveni dodatek

Po zdaj veljavni zakonodaji ureja pravico do varstvenega dodatka Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Namenjena sredstva za navedeno pravico se bodo prenesla v sistem odločanja o socialno varstvenih prejemkih, tako da bodo upravičenci ob izpolnjevanju določenih pogojev lahko upravičeni do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka ali pa le do varstvenega dodatka. Novi zakon naj bi poskrbel za smotrnejšo razdelitev proračunskih sredstev tudi po kriteriju trajanja socialne ogroženosti z uvedbo dveh ravni minimalnega dohodka za pokrivanje osnovnih stroškov življenja, in sicer:

- za prejemnike denarne socialne pomoči, ki zaradi spremenjenih okoliščin le za omejeno dobo pridejo v neugoden socialno – ekonomski položaj in se v tem času lahko izognejo izdatkom, povezanim z vzdrževanjem stanovanja, nadomeščanjem trajnih uporabnih dobrin, rekreacijo, s kulturo in podobnim;
- za prejemnike varstvenega dodatka, ki nimajo nikogar, ki bi jih lahko preživljali in za katere ni mogoče pričakovati, da bi se lahko vrnili k pridobitnemu delu, za invalide, delovno nezmožne in moške starejše od 65 let, ženske pa 63 let, ki morajo s to pomočjo pokrivati tudi tiste življenjske stroške, katerim se na dolgi rok ni mogoče izogniti. To pomeni, da se v celoti upošteva izhodišče pokojninske reforme, da se socialna varnost upokojencev, ki iz naslova pokojninskega sistema dobivajo prejemke, nižje od meje minimalnih življenjskih stroškov, kot dodaten vir zagotovi iz virov socialnega varstva in ne več pokojninske blagajne, ter da se pri tem upošteva merila, ki veljajo za denarno socialno pomoč, se pravi upoštevanje dohodka in premoženja.

5.3.4 Državna štipendija

Štipendije in spodbude za izobraževanje so namenjene spodbujanju izobraževanja in doseganje višje izobrazbene ravni upravičencev, spodbujanju kadrovskega štipendiranja in spodbujanju sistema delovanja enotnih regijskih štipendijskih shem, ki temelji na partnerstvu med delodajalci, nosilci regijske štipendijske sheme in državo, ter predstavlja izjemen pomen za razvoj regij in občin v RS, odpravi strukturnega neskladja na trgu dela in večji zaposlenosti. Štipendije so dopolnili prejemki namenjeni za kritje stroškov v zvezi z izobraževanjem. Do državne štipendije so upravičeni državljani RS, ki so starejši od 18 let in izpolnjujejo druge pogoje po zakonu, ki urejajo štipendiranje, in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v preteklem koledarskem letu pred vložitvijo vloge ne presega 64 % neto povprečne plače na osebo v istem obdobju.

Osnovna državna štipendija brez dodatkov glede na uvrstitev v dohodkovni razred znaša:

Tabela 2: Višina osnovne štipendije v EUR

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Osnovna višina v eurih
1	do 30 %	190
2	nad 30 % do 36 %	160
3	nad 36 % do 42 %	130
4	nad 42 % do 53 %	100
5	nad 53 % do 64 %	70

Vir: Uradni list RS, št. 62/2010

5.3.5 Znižanje plačila vrtca

Na podlagi odločbe, s katero je staršem določeno znižano plačilo, ministrstvo, pristojno za predšolsko vzgojo zagotavlja sofinanciranje plačil sredstev iz državnega proračuna, ki imajo hkrati vključenega več kot enega otroka v javni vrtec ali zasebni vrtec s koncesijo, tako da se za drugega in nadaljnje otroke iz iste družine od prvega septembra 2008 dalje zagotavljajo sredstva v celotni višini plačila, ki je določeno staršem z odločbo. Staršem, ki ne uveljavljajo znižanega plačila, vrtec izstavi račun v višini najvišjega dohodkovnega razreda po lestvici. Plačila vrtca so v celoti oproščeni rejenci, ceno programa v katerega je otrok vključen, pa krije občina, v kateri ima rejenc stalno prebivališče.

Meja dohodkov za ugotavljanje višine plačila vrtca je povprečni mesečni dohodek na osebo, in sicer znižanje plačila vrtca glede na uvrstitev v dohodkovni razred znaša:

Tabela 3: Plačilo staršev, glede na dohodkovni razred

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Plačilo staršev v odstotku od cene programa
1	do 18 %	0
2	nad 18 % do 30 %	10 %
3	nad 30 % do 36 %	20 %
4	nad 36 % do 42 %	30 %
5	nad 42 % do 53 %	35 %
6	nad 53 % do 64 %	43 %
7	nad 64 % do 82 %	53 %
8	nad 82 % do 99 %	66 %
9	nad 99 %	77%

Vir: Uradni list RS, št. 62/2010

5.3.6 Subvencija malice za učence in dijake

Ob upoštevanju načel trajnostne potrošnje zagotavlja kakovostna in subvencionirana šolska prehrana, s katero se vpliva na optimalni razvoj učencev in dijakov, na razvijanje zavesti o zdravi prehrani in kulturi prehranjevanja, na vzgajanje in izobraževanje za odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja in okolja ter omogoči učencem in dijakom dostopnost do zdrave šolske prehrane. Učencem in dijakom iz socialno manj vzpodbudnih okolij zagotavljajo enake možnosti pri doseganju ciljev.

Meja dohodkov za ugotavljanje upravičenosti do subvencije za malice učencev in dijakov je povprečni mesečni dohodek na osebo, in sicer znaša subvencija glede na razvrstitev v dohodkovni razred na dan vložitve vloge:

Tabela 4: Višina dodatne subvencije v deležu od cene malice

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Višina dodatne subvencije v deležu od cene malice	
		Učenec	Dijak
1	do 42 %	1/3	1/3
2	nad 42 % do 64 %	0	1/6

Vir: Uradni list RS, št. 62/2010

5.3.7 Subvencija kosila za učence

Iz državnega proračuna se zagotavljajo sredstva za subvencioniranje šolske prehrane za učence, ki zaradi socialnega položaja le-te ne zmorejo plačati v celoti. Sredstva so praviloma namenjena za subvencionirane šolske malice, lahko pa tudi za subvencioniranje drugih obrokov šolske prehrane. Meja dohodkov za ugotavljanje upravičenosti do subvencije kosila za učence je povprečni mesečni dohodek na osebo, in sicer subvencija za kosilo pripada učencem, pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo ne presega 18 % neto povprečne plače. Učencem pripada subvencija za kosilo v višini cene kosila.

5.3.8 Subvencija prevozov za dijake in študente

Subvencionira se cena mesečnih vozovnic, kuponskih kart in prilagojenih prevozov za dijake s posebnimi potrebami. Meja dohodkov za ugotavljanje upravičenosti do subvencije za plačilo prevozov za dijake in študente je povprečni mesečni dohodek na osebo, in sicer znaša subvencija glede na razvrstitev v dohodkovni razred.

Tabela 5: Višina subvencije za plačilo prevozov za dijake in študente

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Višina subvencije
1	do 30 %	50 %
2	nad 30 % do 53 %	30 %
3	nad 53 % do 64 %	17 %
4	nad 64 %	7 %

Vir: Uradni list RS, št. 62/2010

5.3.9 Subvencije najemnin

Do subvencioniranja najemnine je upravičen najemnik v neprofitnem stanovanju, namenskem najemnem stanovanju, bivalni enoti, tržnem najemnem in hišniškem stanovanju. Meja dohodkov za ugotavljanje upravičenosti do subvencije najemnine je ugotovljeni dohodek najemnika in oseb, ki so navedene v najemni pogodbi, ki ne presega višine njihovega minimalnega dohodka določenega skladno s predpisi, ki urejajo socialno varstvene prejemke, povečanega za 30 % ugotovljenega dohodka, in za znesek neprofitne najemnine, določene po predpisih, ki urejajo stanovanjske zadeve ali za znesek priznane neprofitne najemnine pri tržnih hišniških stanovanjih. Najemnik v tržnem stanovanju, ki sklene najemno pogodbo z najemodajalcem, s katerim je sam ali kateri izmed uporabnikov stanovanja v krogu zakonitih dedičev do drugega dednega reda po predpisih, ki urejajo dedovanje, ni upravičen do subvencije najemnine.

5.3.10 Pravica do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev

Pravico do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev imajo zavarovanci in po njih zavarovani družinski člani na podlagi upravičenja do denarne socialne pomoči oziroma ob izpolnjevanju pogojev za pridobitev denarne socialne pomoči, razen v primeru, če upravičenec izpolnjuje pogoje za pridobitev varstvenega dodatka, pod pogojem, da navedenih pravic nimajo zagotovljenih v celoti iz obveznega zdravstvenega zavarovanja ali iz drugega naslova. Zavarovanec oziroma po njem zavarovan družinski član izkazuje izpolnjevanje pogojev z odločbo o pravici do denarne socialne pomoči ali z odločbo pristojnega CSD o pravici do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev. Osebe so upravičene do pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev največ za obdobje, za katero se jim lahko dodeli denarna socialna pomoč. CSD obvesti Zavod za zdravstveno zavarovanje o datumu, številki in veljavnosti odločbe o denarni socialni pomoči za upravičenost oseb do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev.

5.3.11 Pravica do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje

Državljeni RS so upravičeni do kritja prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, če so upravičeni do denarne socialne pomoči ali izpolnjujejo pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči, pri čemer se krivdni razlogi za uveljavljanje denarne socialne pomoči ne upoštevajo, in imajo stalno prebivališče v RS ter niso zavarovanci iz drugega naslova, določenega z zakonom, ki ureja zdravstveno zavarovanje. Upravičence v obvezno zdravstveno zavarovanje prijavi oziroma odjavi pristojen CSD na podlagi odločbe denarne socialne pomoči. Prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje pa krije občina stalnega prebivališča upravičenca.

5.3.12 Postopek uveljavljanja pravic

O pravicah iz javnih sredstev odloča CSD. Pri tem postopa po Zakonu o splošnem upravnem postopku, če posamezna vprašanja v novem zakonu niso drugače urejena. Pravice se uveljavljajo z eno vlogo za posameznega vlagatelja. Z eno samostojno vlogo se hkrati uveljavlja pravica do oprostitve plačila socialno varstvene storitve ali znižanega prispevka k plačilu družinskega pomočnika za upravičenca do storitve oziroma družinskega pomočnika, pa tudi za zavezance za plačilo.

ZUPJS določa bistvene vsebine vloge. CSD o vseh socialnih transferjih odloči z eno odločbo. V postopku odločanja o pravicah iz javnih sredstev, ki se financirajo iz občinskega proračuna, ima lokalna skupnost pred izdajo odločbe možnost podati mnenje o znanih okoliščinah, ki so pomembne za odločitev, in ki izhajajo iz njihovih evidenc. Zoper odločbo je dovoljena pritožba, o njej pa odloča ministrstvo, pristojno za socialne zadeve. V sporih zoper odločbe ministrstva odloča pristojno delovno in socialno sodišče. Odločba se vedno vroči tudi lokalni skupnosti, vendar lokalna skupnost s tem ne pridobi položaja stranke v postopku, lahko pa na druge načine poda pobudo za mogočo ponovno odločanje v smislu določb zakona o splošnem upravnem postopku.

ZUPJS določa tudi postopek ob spremenjenih okoliščinah in neupravičeno prejetih pravicah iz javnih sredstev. CSD in upravičenec lahko skleneta dogovor o načinu in času vračila neupravičeno prejete pravice iz javnih sredstev. Ministrstvo, pristojno za socialne zadeve, lahko na predlog upravičenca po predhodnem mnenju CSD odloči, da se njegov dolg deloma ali v celoti odpiše, vendar največ do višine vrednosti predmetov in prejemkov, ki so po predpisih o izvršbi in zavarovanju izvzeti iz izvršbe. Dolg se odpiše po kriterijih za odpis davčnega dolga davčnim zavezancem – fizičnim osebam.

6 PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOST PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Midgley v svoji literaturi navaja, da je mednarodna socialna blaginja, blaginja človeštva. To je področje, ki obravnava človeka, opisuje, razume, vrednoti in spodbuja dobro počutje ljudi. Termin mednarodna socialna blaginja se nanaša na različne države in regije sveta, v katerih so aktivisti za blaginjo človeštva sprejeli in sledijo ideji socialnega blagostanja. Pomemben je tudi proces globalizacije. S preučevanjem mednarodnih aspektov socialnega blagostanja in vključujoč različna metodološka vprašanja, strokovnjaki na področju socialnega varstva, lažje iščejo rešitve. Pogledi različnih profesionalnih disciplin, ki so preučevala mednarodno socialno blaginjo, so pomembna za razumevanje le-te. Glede na kompleksnost problematike je pomembno, da se različne države, kulture in regije sveta med seboj primerjajo in preučujejo. Pred nami je veliko izzivov v iskanju socialnih poti, ki so že v uporabi in izbiri tistih, ki so dobre usmeritve k mednarodni socialni blaginji. Naše delo bogatimo s primerjavami in mednarodnimi idejami. (Midgley, 1997, str. 3)

Na ravni EU ni obvezujočih predpisov, ki bi državam članicam nalagali zahteve po določeni ureditvi na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev. ZUJPS ni predmet prilagajanja slovenske ureditve pravu EU, saj na ravni EU ni predpisov, ki bi nalagali državam članicam enotno uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Sistem socialne varnosti je prepuščen urejanju posameznih držav članic EU na nacionalni ravni. V nadaljevanju so prikazani določeni sistemi uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, in sicer v Veliki Britaniji, Avstriji in na Portugalskem.

6.1 VELIKA BRITANIJA

V Veliki Britaniji za izvajanje politike socialne varnosti in pokojnin na državni ravni skrbi Oddelek za delo in pokojnine (Department For Work and Pensions – DWP), ki ima ključno vlogo pri odzivanju vlade na področju socialne in pokojninske reforme, je pa tudi pomemben akter na področju boja proti revščini otrok. Je največja javna služba v Veliki Britaniji, ki ima več kot 20.000.000 uporabnikov. Pod njegovim okriljem delujejo tri agencije (servisi):

- Center za delo (Jobcentre Plus – JCP);
- Služba za invalide in nego (Disability and Carers Service);
- Služba za pokojnine (The Pension Service).

Uradi Centra za delo predstavljajo središčno vstopno točko za začetno oceno situacije in nasvet brezposelnim ter nadaljnjo napotitev v širšo mrežo služb, ki se ukvarjajo s pomočjo pri zaposlovanju. Za večino novih strank je začetna ocena situacije narejena prek telefonskega kontaktnega centra, za tiste, ki so upravičeni do prejemanja socialne pomoči, sledi obvezni intervju z osebnim svetovalcem, ki je naravnani na iskanje dela. V pristojnosti Centra za delo je tudi odločanje o večini socialnih transferjev in njihova

distribucija osebam, ki so do njih upravičene. Hkrati Center za delo predstavlja tudi največji internetni zaposlitveni portal v Evropi. S konceptom Centra za delo sta zagotovljeni tudi prijaznost do strank »vse na enem mestu« in integriteta sistema socialnih pravic (celovit vpogled v stanje in preglednost).

6.2 PORTUGALSKA

Na Portugalskem je bil leta 1999 predstavljen koncept tako imenovanih državljskih točk »Citizen's Shops«, katerega namen je na enem mestu združiti široko množico javnih in zasebnih služb. Z dogovori o partnerstvu in sodelovanju med več ustanovami, javnimi in zasebnimi (davki, socialna varnost, zdravstvo, registri, vozniško dovoljenje, potni list, mestna kartica, delo) pomeni ta projekt inovacijo in modernizacijo na področju javne administracije.

Projekt predstavlja poenostavitev procesa, uporabo novih tehnologij in izboljšanje ravni delovanja služb za državljane. Pomeni decentralizacijo in racionalizacijo javnih služb. Sodelujoče ustanove so vključene v skupen model in uporabljajo skupne postopke, medtem ko ohranjajo svojo avtonomijo. Ključni cilji projekta so: izboljšanje delovanja javnih služb z njihovim medsebojnim delovanjem na enotni lokaciji; spodbujanje prijaznejšega in lažjega dostopa državljanov do služb, ki dajejo prednost osebnemu stiku z ljudmi; spodbujanje kritičnega ocenjevanja služb; razvijanje sodelovanja in partnerstva med službami; uvedba novih tehnologij in načinov dela; razvijanje programov usposabljanja in poklicnega nadgrajevanja, ki krepi motivacijo za delovanje javnih uslužbencev.

Projekt je začel v letu 1972, ko so začeli izvajanje storitev javnih služb na bolj povezan način, organiziran na osnovi življenjskih dogodkov. Ta projekt so poimenovali druga generacija državljskih točk »Citizen Shop of 2nd Generation«. Njegov prvi cilj je izvedba novega uporabniškega modela, ki je organiziran na osnovi življenjskih dogodkov in podprt z informacijsko tehnologijo, ki vsebuje tri kanale komunikacije: osebno, telefon in internet. Drugi cilj je preureditev služb, ki naj bi bile organizirane skladno s povpraševanjem in na osnovi življenjskih dogodkov. Trenutno deluje 9 državljskih točk. Z njihovo razširitvijo po državi naj bi imeli vsi državljani, ki živijo in delajo na Portugalskem, dostop do enakih storitev javnih služb.

6.3 AVSTRIJA

V Avstriji so aprila 2008 predstavniki Zveznega ministrstva za socialne zadeve in zaščito potrošnikov predstavili predlog nove ureditve »kritja osnovnih življenjskih potreb« predstavnikom devetih provinc. Po tem predlogu bi imeli ljudje, ki so se znašli v revščini in so si hkrati pripravljene poiskati delo, pravico do zagotovljenega minimalnega mesečnega dohodka, ki bi bil urejen na državni ravni. Cilj uvedbe novega sistema je nadomestiti različne ureditve socialnih zadev v vsaki izmed devetih provinc in tako zagotoviti minimalne standarde socialne pomoči na nacionalni ravni. Po tem predlogu bi bili do

novega prejemka upravičeni tisti, ki prejemajo denarno nadomestilo za brezposelnost, pomoč za primer brezposelnosti, denarno socialno pomoč in pokojnino, in ki s temi dohodki ne dosežejo osnovnega dohodka, ki bi jim zagotavljal kritje osnovnih življenjskih potreb.

Hkrati z načrtovanimi spremembami nameravajo v Avstriji uvesti enotno vstopno točko za tiste, ki bodo za omenjeni prejemek zaprosili. To vstopno točko naj bi predstavljal Javni zaposlitveni servis Avstrije, ki naj bi bil zadolžen za upravljanje in izplačilo prejemka upravičencem in hkrati na ravni države odgovoren za vse zadeve, ki se nanašajo na socialno varnost.

Javni zaposlitveni servis Avstrije je danes vodilna služba (zavod za zaposlovanje), ki deluje na področju trga delovne sile. V okviru zvezne vladne politike polne zaposlenosti predstavlja ključno službo za zagotavljanje zmanjšanja brezposelnosti v Avstriji. Organiziran je na zvezni ravni (centralna služba), regionalni (9 regionalnih organizacij) in na lokalni ravni (99 lokalnih organizacij).

Pravo socialne varnosti mora v vsaki državi vsebovati jasen opis tega, kar se razume pod socialno varnost v posamezni državi. Področje uporabe ter opredelitev pojma »socialna varnost« je v državah EU opisan, vendar ni enotnosti. (Pieters, 1993, str. 7)

7 ZAKLJUČEK

Veljavni ZSV, sprejet 1992. leta, se je večkrat spreminjal, predvsem v delu, ki se nanaša na socialno varstvene prejemke (denarno socialna pomoč). Kasnejše glavne sprejete spremembe na področju storitev so se nanašale na podeljevanje koncesij za socialno varstvene storitve, na uvedbo družinskega pomočnika in na začetek delovanja socialne inšpekcije. Septembra 2006 so bile sprejete zadnje spremembe in dopolnitve ZSV, ki so začele veljati v začetku leta 2007. Že leta 2009 se je Vlada RS odločila, da bo vsebino sedaj veljavnega zakona razdelila na dva predpisa. Z enim naj bi uredili področje socialno varstvenih prejemkov, z drugim pa socialnovarstveno dejavnost. Julija 2010 sta bila sprejeta ZUPJS in ZSVarPre, ki naj bi se začela izvajati junija 2011.

Namen novega dostopa do socialnih pravic je večja preglednost, pravičnost, manj zlorab, ko so posamezniki zaradi razpršenosti odločanja lahko neupravičeno kopičili socialne transferje ter boljši položaj socialno šibkejših skupin prebivalstva. CSD bodo odločali o pomoči glede na celotno premoženje prosilca (premoženje, avtomobili, prihranki) in ne le po dohodku. Zaostrile se bodo sankcije za zlorabe in prikazovanje lažnih podatkov, kar pomeni vračanje denarja ali izguba pomoči.

Nove rešitve so usmerjene k preprečevanju kopičenja socialnih pravic in odpravi sistema povezanih pravic, k spremembi ravni in meril za posamezne pravice s ciljem večje stimulacije za delo in zmanjšanja pasti revščine in brezposelnosti ter drugim potrebnim spremembam na ravni posameznih prejemkov in meril za dodelitev pravic.

Neupravičeno kopičenje socialnih pravic je mogoče preprečiti z enotno opredelitvijo oseb, ki se štejejo poleg vlagatelja, ko ta uveljavlja pravico do nekega socialnega transferja, enotno definicijo dohodka, enotno definicijo premoženja pri uveljavljanju vseh socialnih transferjev, ki so odvisni od materialnega položaja, določenim vrstnim redom uveljavljanja socialnih transferjev in eno vstopno točko za uveljavljanje pravice do socialnih transferjev.

Obstoječa ureditev pokaže, da je posameznik oziroma družina po različnih predpisih upravičen do različnih denarnih pravic in pravic do subvencij ali znižanih prispevkov, ki so neposredno odvisni od dohodkovnega in premoženjskega položaja upravičenca, to je tistih, ki so po veljavni zakonodaji v pristojnosti CSD, in ki jih zagotavlja država, pa tudi tistih, o katerih odločajo drugi organi in jih po veljavnih predpisih zagotavlja lokalna skupnost in so določene kot zakonska pravica.

Namen novo sprejete zakonodaje predstavlja pravičnejšo porazdelitev socialnih transferjev, hkrati pa zmanjševanje proračunskih sredstev, katera so se po zdajšnji zakonodaji neupravičeno dodeljevala nekaterim posameznikom zaradi nepreglednosti sistema.

Danes veljaven Zakon o socialnem varstvu opredeljuje socialno varstveno dejavnost kot preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Dejavnosti, potrebne za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva, obsegajo vzpostavitev, vzdrževanje in razvijanje zbirke podatkov s področja socialnega varstva in informacijski sistem, raziskovalne dejavnosti, eksperimentalne in razvojne programe, izobraževanje in usposabljanje kadrov po programih, ki ustrezajo potrebam dejavnosti in mednarodnim standardom, načrtovanje in spremljanje socialne in socialno varstvene politike ter razvoj stroke.

Namen predloga Zakona o socialno varstveni dejavnosti, je oblikovati sistem socialno varstvene dejavnosti, ki bo zagotovil dostop in učinkovito ter kakovostno izvajanje različnih oblik pomoči posameznikom, družinam in ranljivim skupinam prebivalstva ter pri tem upošteval njihove potrebe in omogočal njihovo aktivno sodelovanje. Ključno izhodišče novega zakona naj bi bilo ustrezen in hiter odziv na potrebe uporabnikov, ki potrebujejo pomoč in podporo. Predlog zakona povečuje izbiro storitev in izbiro možnosti različnih izvajalcev na posameznih področjih. Predlog zakona daje več avtonomije izvajalskim organizacijam, tako na strokovnem področju kot na področju upravljanja in izvajanja postopkov. Na področju CSD prinaša spremembe, kar pomeni, da se bodo nekateri CSD specializirali za posamezne zahtevnejše storitve, kjer je kakovost storitve odvisna tudi od pogostosti izvajanja storitve. Spremenijo se določbe zakona, ki se nanašajo na statusno ureditev zavodov, kateri opravljajo socialno varstveno dejavnost. Javni socialni zavodi, samostojni socialni zavodi in zasebni socialni zavodi bodo po novi zakonodaji pravne osebe na področju socialno varstvene dejavnosti. Predlog Zakona o socialno varstveni dejavnosti bo bistveno vplival na organizacijsko strukturo izvajalcev. (MDDSZ, 2011)

Pri primerjavi stare in nove zakonodaje sem prišla do zaključka, da je socialno varstvo področje socialne politike o katerem v javnosti teče najmanj besed. Je marginalizirano in zato varno pred kritikami in ocenjevanjem. Je pa ključno za preživetje ljudi, saj ureja osnovne pravice izven zaposlitve. Sistemske spremembe so prepočasne. Novi predpisi sledijo cilju, naj pomoč prejmejo dejansko tisti, ki jo najbolj potrebujejo. Izhajajo iz predpostavke, da je dosedanji sistem pomoči veliko posameznikov izkoriščalo, čeprav do pravic niso bili upravičeni. Po oceni MDDSZ naj bi se krog upravičencev razširil zaradi pravičnejše prazaporeditve proračunskih sredstev zaradi nadomeščanja oziroma prehoda ali kompenzacij pravic. Menim, da temu ne bo tako, saj nova zakonodaja na področju socialnega varstva določa ostrejšje pogoje uveljavljanja posameznih pravic, kar posledično pomeni manj upravičencev.

Na podlagi izkušenj, ko se je zakonodaja že nič kolikokrat spreminjala in vpeljala izraze kot so dostopnost, učinkovitost, kvaliteta, izbira, danes nisem prepričana, da bo prinesla večjo zakonsko zaščito uporabnikom, ampak se za tem skriva samo še večja birokratizacija dela in težja dostopnost uporabnikov do storitev in večja nepreglednost pri postopkih, ko gre za uveljavljanje nekaterih pravic.

LITERATURA IN VIRI

1. BAJERLE, Andreja, POČKAR Mirjam, ILIČ RATKAR Marjana, POPIT Tanja, FAJFAR, NOVAK, Bojana, POKERŠNIK, Blanka, SLOKAN, Alenka, PLUŠKO, Alojz, (1997). Sociologija. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
2. BAYLIS, John, SMITH, Steve, (2007). The globalization of world politics. Oxford U.P.
3. BECK, Wolfgang, VAN DER MAESEN, Laurent, WALKER, Alan, (1997). The Social Quality of Europe. London.
4. BUBNOV, ŠKOBERNE, Anjuta (1997). *Pravni vidiki socialne varnosti za brezposelne*, ČZ Uradni list RS. Ljubljana.
5. BUBNOV, ŠKOBERNE, Anjuta (2003). Uresničevanje Uredbe 1408/71/EEC in Slovenski sistem socialne varnosti. V: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti (ur.): *Delovno pravo in socialna varnost*, Pravna fakulteta, Ljubljana.
6. CLASEN, Jochen, VAN OORSCHOT, Wim, (2002). *Changing Principles and Desings in European Social Security*. European journal of social security, Netherlands.
7. DEACON, Bob, HULSE, Michelle, STUBBS, Paul (1997). *Global Social Policy, International Organisations and the Future of the welfare in Europe*. Sage Publications. London.
8. DI IACOVO, Francesco, O`CONNOR, Deirdre (2009). Supporting policies for social farming in Europe. Agenzia regionale per lo sviluppo e l`innovazione nel settore agricolo-forestale. Firenze.
9. GORIČAR, Jože, (1980). Temelji obče sociologije. Državna založba Slovenije.
10. HANTRAINS, Linda, (1995). Social Policy in the European Union, Macmillan press ltd, London.
11. JORDAN, Bil (1998). The new politics of welfare. Sage Publications. London.
12. KOCJANČIČ, Rudi, RIBIČIČ, Ciril, GRAD, Franc, KAUČIČ, Igor (2003). *Ustavno pravo Slovenije*. Visoka Upravna šola. Ljubljana.
13. KOPAČ, Anja (2004). *Aktivacija – obrat v socialni politiki*. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
14. KOVAČ, Polonca, (2006). Pravni in sociološki vidiki javnih pooblastil. Fakulteta za upravo. Ljubljana.

15. KRESAL, France, (1998). Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji. Ekonomska knjižnica.
16. KUZMANIČ, KORVA, Darja, MURGEL, Sendi (2007). Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo. Skupnost centrov za socialno delo Slovenije. Ljubljana.
17. LEONARD, Peter, (1997). *Postmodern welfare: Reconstructing an emancipatory project*. Sage Publications. London.
18. MIDDLEJ, James, (1997). Social welfare in global context. Sage publications, inc. London.
19. MILOŠEVIČ, Vida, (1989). Socialno delo. Samozaložba. Ljubljana.
20. MISSOC, Social protection in the member states of the community, (1993). Federal Republic of Germany.
21. MOŽINA, FLORJANC, Gordana, (2009). Magistrska naloga »Povezanost individualnega organiziranja dejavnikov timskega dela na centrih za socialno delo«. Ljubljana.
22. NOVAK, Mitja, CVETKO, Aleksej, (2005). Socialna varnost. Univerza v Mariboru, Pravna Fakulteta. Maribor.
23. PIETERS, Danny, (1993). Introduction into the social security law of the member states of the european communities. Bruylant. Brussel.
24. PLOUG, Niels, KVIST, Jon, (1996). Social security in Europe: Development or Dismantlement. Kluwer law international, Boston.
25. PRIMEC, Bojana, (2007). Diplomsko delo »Izvajanje socialnega varstva v Sloveniji«. Ekonomska fakulteta. Ljubljana.
26. RAMOVŠ, Jože, (1995). Slovenska sociala med včeraj in jutri. Inštitut Antona Trstenjaka. Ljubljana.
27. RAMOVŠ, Jože, (2000). Socialna varnost – študijsko gradivo. Fakulteta za socialno delo. Ljubljana.
28. SIGG, Roland, BEHRENDT, Christina, (2002). Social security in the village. The Globalization of World Politics. Oxford U. P. United States.

29. ŠTURM, Lovro, et al. (2002) Komentar ustave Republike Slovenije. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije. Ljubljana.
30. ZBORNIK RAZPRAV, (1994). Uveljavljanje političnih, državljanskih, ekonomskih in socialnih pravic v pravnem sistemu RS. Narodna univerzitetna knjižnica. Ljubljana.
31. VIRANT, Grega, (2004). Pravna ureditev javne uprave. Fakulteta za upravo. Ljubljana.
32. VODOVNIK, Zvone, (2006). Poglavja iz delovnega in socialnega prava. Fakulteta za upravo. Ljubljana.
33. YEATES, Nicola, (2004). Globalizzazione e politica sociale. Edizioni Ericson. Trento.

Članki in prispevki

1. KOVAČ, Polonca, (2007). Javna pooblastila centrov za socialno delo v upravnem postopku – včeraj, danes, jutri. Socialno delo 1/2. Ljubljana.
2. 20 let CSD KOPER. September, 2002.
3. Skupnost socialnega skrbstva Slovenije. Izvršni odbor in komisija za organizacijo strokovnih služb, 1980.
4. Socialno varstvo v evropski socialni listini. Založništvo Sveta Evrope, 1999.
5. KUHNLE, Simone, (1998). Political reconstruction of the european welfare states. V: H. Cavanna (ur.), Challenges to the welfare state: Internal and external dynamics for change. Cheltenham: Edward Elgar, str. 49-78)
6. TAYLOR-GOOBY, Peter, (1996). The responce of goverment: Fragile convergence?. European welfare policy: squaring the welfare circle. Macmillan press ltd., str. 199-217).
7. VOBRUBA, Georg, (2001). Welfare states within the globalization dilemma: The US and the European social model compharison. Cross-National Research Papers 7, str. 10-11.
8. RIHTER, Liljana, (2004). Trendi razvoja države blaginje. Socialno delo. Letnik 43, št. 2-3, str. 66.
9. ROMMELSPACHER, Birgit, (2003). Socialno delo in človekove pravice. Socialno delo. Letnik 42, št. 4-5, str. 205.
10. Interni dokument Centra za socialno delo Izola. Gradivo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, št. 2006-2611-0040 z dne 5. julij 2010.
11. Interni dokument Centra za socialno delo Izola. Gradivo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, št. 012-15/2010 z dne 18. november 2010.

Pravni viri:

1. Uredba Sveta (EGS) št. 1408/1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Evropski uniji. Ur. list Evropske unije L, št. 149/71.
2. Uredba Sveta (EGS) št. 574/1972 o določitvi postopka za izvajanje Uredbe (EGS) št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti. Ur. list Evropske unije L, št. 74/72.
3. Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06.
4. Zakon o socialnem varstvu. (Uradni list RS, št. 23/07-UPB2, 41/07, 122/07, 61/10, 62/10)
5. Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. (Uradni list RS, št. 62/2010)
6. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. (Uradni list RS, št. 109/06-UPB4, 112/06, 114/06, 91/07, 10/08, 98/09, 27/10, 38/10, 61/10, 79/10)
7. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. (Uradni list RS, št. 72/06-UPB3, 114/06, 91/07, 71/08, 76/08, 118/08, 47/10, 62/10)
8. Zakon o urejanju trga dela. (Uradni list RS, št. 80/10)
9. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. (Uradni list RS, št. 110/06-UPB2, 114/06, 122/07, 10/08, 62/10)
10. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010. (Uradni list RS, št. 39/2006)
11. Uredba o izobrazbi, ki jo morajo imeti zaposleni za vodenje in odločanje v upravnem postopku in o strokovnem izpitu iz upravnega postopka. Ur. list RS, št. 29/00, 64/04 in 17/06.
12. Sklep št. 1672/2006/es Evropskega parlamenta in sveta o uvedbi programa Progress.
13. Zakon o zavodih. (Uradni list RS, št. 45/94, 8/96)

Viri z interneta:

1. Center za socialno delo Maribor. Dostopno 5. 9. 2010 na:
http://www.csd-mb.si/sl/page/view/PrvaSocialnaPomoc_18072007164111.
2. Sodobna socialna država. Strategija razvoja Slovenije. Dostopno 14. 9. 2010 na:
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/socialna_drzava_slo.pdf.
3. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Sociala. Dostopno 14. 9. 2010 na:
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/.
4. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Program – zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti. Slovensko predsedstvo EU 2008. Dostopno 14. 9. 2010 na:
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/nk__predsedovanje_program_mddsz_211207.pdf.
5. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Predpisi v pripravi. Dostopno 29.3.2011 na:
http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi/.
6. Center za socialno delo Celje. Dostopno 14. 9. 2010 na:
http://csd-celje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=236.
7. Vlada Republike Slovenije 2005. Strategija razvoja Slovenije. Dostopno 14.9.2010 na:
<http://www.japti.si/resources/files/doc/dokumenti-pravne-podlage/Strategija-razvoja-Slovenije.pdf>.
8. Informacijski urad Sveta Evrope v Republiki Sloveniji. Dostopno 17. 9. 2010 na:
http://www.coe.si/sl/dejavnosti/socialna_usklajenost/socialna_varnost/.
9. Portal Evropske unije. Dostopno 31. 1. 2011 na:
http://europa.eu/pol/socio/index_sl.htm.
10. Republika Slovenija. Slovenija jutri. Dostopno 31. 1. 2011 na:
<http://www.slovenijajutri.gov.si/index40ac.html?id=35>.
11. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Sklep št. 1672/2006/es evropskega parlamenta in sveta. Dostopno 3. 2. 2011 na:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/progress_sklep_uedba.pdf.

12. Socialna varnost v občini Jesenice. Dostopno 3. 2. 2011 na:
<http://www.sociala-jesenice.net/info.php?id=eu&y=1>.
13. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Program progress. Dostopno 4.2.2011 na:
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/progress/
14. Portal Evropske unije. Evropski socialni sklad. Dostopno 4. 2. 2011 na:
http://ec.europa.eu/employment_social/esf/discover/esf_en.htm.
15. Vlada Republike Slovenije 2010. Slovenska izhodna strategija 2010-2013. Dostopno 4. 2. 2011 na:
http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/IZHODNA_STRATEGIJA.pdf.
16. Slovensko predsedstvo EU 2008. Socialna politika. Dostopno 10. 2. 2011 na:
http://www.eu2008.si/si/Policy_Areas/Employment_Social_Policy_Health_and_Consumer_Affairs/Social_policy/index.html.